

86/79

1956 – 1976

École de Paris

ZACHĘTA
Państwowa Galeria Sztuki
Dział Dokumentacji
00-916 Warszawa, Pl. Małachowskiego 3
tel. 827-58-54, fax 827-66-03

86/79

École de Paris

1956 – 1976

WSPÓŁCZESNE MALARSTWO FRANCUSKIE

Muzeum Narodowe we Wrocławiu
Biuro Wystaw Artystycznych –
– Galeria „Arsenał” w Poznaniu
Centralne Biuro Wystaw Artystycznych
– „Zachęta” w Warszawie
kwiecień – czerwiec 1979

KOMITET HONOROWY

Pan Jean-François Poncet,
Pan Jean-Philippe Lecat,
Pan Serge Boidevaix,

— Minister Spraw Zagranicznych
— Minister Kultury i Komunikacji
— Ambasador Francji w Polsce

KOMITET ORGANIZACYJNY

Pan Louis Joxe,
Pan Roger Vaurs,
Pan Bertrand Eveno,
Pan André Burgaud,
Pan Marcel Landowski,
Pan Henry Galy-Carles,

— Ambasador Francji, Przewodniczący Francuskiego Stowarzyszenia Działania Artystycznego
— Dyrektor Generalny Stosunków Kulturalnych, Naukowych i Technicznych w Ministerstwie Spraw Zagranicznych
— Dyrektor Gabinetu Ministra Kultury i Komunikacji
— Kierownik Działu Wymiany Artystycznej w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, Dyrektor Stowarzyszenia Działania Artystycznego
— Dyrektor Spraw Kulturalnych Miasta Paryża Radca Kulturalny przy Ambasadzie Francuskiej w Polsce
— Kierownik Sekcji Sztuk Plastycznych Działu Wymiany Artystycznej w Ministerstwie Spraw Zagranicznych

KOMISARZ GENERALNY

Pan Jacques Lassaigue, Naczelnny Konserwator Muzeum Sztuki Nowoczesnej Miasta Paryża.

KOMISARZ ARTYSTYCZNY

Pan Daniel Marchesseau, Konserwator w Muzeum Sztuki Nowoczesnej Miasta Paryża

KOMITET HONOROWY

Pan Emil Wojtaszek,
Pan Zygmunt Najdowski,
Pan Tadeusz Olechowski,

— Minister Spraw Zagranicznych
— Minister Kultury i Sztuki
— Ambasador Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej we Francji

KOMITET ORGANIZACYJNY

Pan Stefan Staniszewski,
Pan Janusz Przewoźny,
Pani Krystyna Orchowska,
Pan Mieczysław Płaśnik,
Pan Leszek Itman,
Pani Krystyna Nowakowska,

— Dyrektor Departamentu Prasy, Współpracy Kulturalnej i Naukowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych
— Dyrektor Departamentu Plastyki Ministerstwa Kultury i Sztuki
— Wicedyrektor Departamentu Współpracy Kulturalnej z Zagranicą Ministerstwa Kultury i Sztuki
— Dyrektor Centralnego Biura Wystaw Artystycznych
— Dyrektor Muzeum Narodowego we Wrocławiu
— Dyrektor Biura Wystaw Artystycznych w Poznaniu

Wystawa ta, pierwotnie pod nazwą „PUNKTY ODNIESIEN” (Points de Repères), próbuje pod bardziej ogólnym określeniem „SZKOŁY PARYSKIEJ 1956-1976” (École de Paris 1956-1976) dokonać bilansu pewnego prądu francuskiej abstrakcji lirycznej, takiego, jaki się rozwinął w latach sześćdziesiątych, głównie w Paryżu. Jak przy każdej wystawie tego rodzaju, nasz wybór może wywołać kontrowersje, jest więc konieczne, abyśmy go skomentowali.

Przyjęliśmy jako początkową datę 1956 r. Nie obejmujemy Nicolasa de Stael, postaci kluczowej, inicjatora, a nawet założyciela tego ruchu, lecz którego działalność, zbyt krótka, była w 1955 r. znakiem zapytania. Tak samo było z Wolsem. Ta wystawa zatem mogła zawierać jedynie malarzy żyjących. W ten sposób pominięto, być może nieustannie, artystów tak ważnych jak Fautrier, Bryen, Lansky i Poliakoff.

Ponieważ nasze kryteria stopniowo się precyzowały, musieliśmy także pominąć Bobrę, którego ekspresjonizm jest zbyt mało specyficznym francuskim (Kopenhaga, Bruksela, Amsterdam). Następnie nie uwzględniliśmy tych, których ewolucja w przeciągu tych lat była taką, że nie można by jej było odpowiednio zinterpretować na podstawie tylko pięciu płócien, które reprezentują każdego z wybranych artystów. Zatem ani Dubuffeta, ani Henri Michaux, ani Mathieu, ani Degottexa, ani Hantaï.

Nie wybrano także Tapięsa, gdyż przypisywanie go do Szkoły Paryskiej powinno być bardzo ostrożne.

W ten sposób nasza selekcja okazywała się coraz węższa i wracaliśmy do nowej Szkoły Paryskiej takiej, jaką zawsze przedstawiano — i kwestionowano — odkąd istnieje: Hartunga, Manessier'a, Bazaine'a, Vieiry da Silvy, Soulages'a, Tal Coata, Schneidera, Ubac'a.

Braliśmy pod uwagę nie tylko wysiłki i najnowsze odkrycia artysty. Jeśli Zao Wou Ki zawsze zajmował miejsce wyborowe w grupie, to Arpad Szenes zdobył głośną sławę, która od dawna mu się należała, dopiero od wystawy w Muzeum Sztuki Nowoczesnej Miasta Paryża, podczas gdy Geneviève Asse i Olivier Debré występują dziś jako młodzi kontynuatorzy tego, co często zwano pokoleniem lat 50-60-tych i do którego trzeba również zaliczyć Zorana Musica.

Niektórzy zdziwią się, że osobowość tak wspaniała, jak Maurice Estève, nie jest reprezentowana. Powody siły wyższej, niestety, pozbawiły nas tej możliwości.

Miejmy nadzieję, że ten sposób zobrazowania aktualnej francuskiej sztuki będzie miał przynajmniej jedną zaletę tj. informację jak najmniej stronniczą, gdyż prawdą jest, że owa Druga Szkoła Paryska, która wywołuje tyle dyskusji i ataków, słynie poza granicami kraju.

DANIEL MARCHESSEAU

Po okresie gwałtownego rozwoju kierunków, które wycisnęły swoje piętno na dziejach malarstwa na początku tego wieku, zbyt łatwo byliśmy skłonni sądzić, że nastąpiła swego rodzaju przerwa i że wielkie twórcze wzloty nagle uległy zahamowaniu. A jednak okres, który rozpoczął się w latach trzydziestych, w okolicznościach tym bardziej niekorzystnych, że odpowiadały głębokiemu kryzysowi gospodarczemu i moralnemu, nie był tak ubogi, jak się czasem mówi. Najpierw większość wielkich twórców poprzedniego okresu jeszcze żyła i nadal kontynuowała swoje dzieło, wzbogacając je całymi rozdziałami. Pokolenie to, które również i dziś jeszcze jest obecne, było nawet niezwykle żywotne i wytrwałe w działaniu. Ale trudne lata, które poprzedziły ostatnią wojnę lub nastąpiły zaraz po niej, były świadkiem procesu naprawdy nowego rozwoju malarstwa. Był to okres skrajnego napięcia przed rozpadem świata. Obok indywidualnych poszukiwań, widzimy szybkie rozbitcie grup dopiero co utworzonych. Raz jeszcze młodzi artyści czują się przekleci, wykluczeni ze świata zmożonego przez kryzysy, poddającego się ślepego losowi. Jednakowoż to tylko oni reagują, odnajdują jego najistotniejsze wartości. Przeczuwając rozdarcia i kompensując z góry zniszczenia, przynoszą elementy nowego świata, buntują się przeciw konformizmowi, przeciw łatwiznie, afirmując zarazem rodzaj puryzmu i wolę ekspresji. Dostrzega się w ich dziełach echo rozdzierającej samotności, a niedługo we wrzawach świata, który nie chce ustąpić, zapowiadają się nowe narodziny i zaślubiny.

Jedno dzieło panuje nad epoką przedwojenną — **Guernica**. Pod jego znakiem i w perspektywie poszukiwań surrealistycznych następuje nowe odwołanie się do rzeczywistości, decydujący przetom, tak samo ważny, jak był nim parę lat wstecz ekspresjonizm niemiecki i nordycki. Celem artystów jest wstrząsnąć, zaskoczyć i ujawnić, nawet jeśli stosują oni tradycyjne środki przez wszystkich rozpoznawalne, przede wszystkim rysunek. Chętnie odwołują się do wymowy różnych fragmentów rzeczywistości, pojedynczych lub ustawionych w sposób zaskakujący. Wkrótce fotografia pomoże im utrwalić etapy owego rozbitcia ani Mathieu, ani Degottexa, ani Hantaï.

Druga tendencja polega na komponowaniu barwą stosowaną jako element odnowienia wymowy przedmiotu, jako źródło emocjonalnej ekspresji.

Podczas wojny malarze, najpierw rozproszeni, usiłowali — jak to napisał Bazaine — „odnaleźć istotę poprzez gwałt, pasję, ekspresję opartą o wybór barw i form elementarnych”. Zebrani w grupie pod nazwą „Młodzi malarze francuskiej tradycji” ujawnili się po raz pierwszy w Galerii Brauna w Paryżu. Większości spośród nich nie tyle chodzi o odtworzenie natury w sposób uproszczony, ile o odnalezienie wspólnoty z nią. Stało się pilnym zadaniem studiowanie fragmentów, które ją tworzą, przenikanie tajemnicy pozorów bardziej, aniżeli wyrażenie w barwach jakiejś myśli. Wizja bowiem jest wcześniejsza od tego, co ma wyrazić. Jest ona sposobem istnienia. Można by ją porównać do kraty, która nagle jest przykładana do tego, co istnieje, obramowuje to, co istnieje. Obraz staje się rzeczywistością, w której formy i barwy łączą się, aby utworzyć pełny układ. Sztuka podstawia przyrodzie inną przyrodę, w której godzi to, co jednostkowe i to, co ogólne. Aby odnaleźć prawdziwą jedność z przyrodą, artysta nie waha się wyodrębnić i określić fragmenty lub momenty, przejścia, tempa, rytmy, które łączą owe elementy świata. Obok tej ciągłej w ruchu i ciągle na nowo rozpoczynanej interpretacji, działają inni postulując powrót do form najistotniejszych, oczyszczonych, odartych z wszelkiego bezpośredniego odwołania się do tego, co rzeczywiste, lecz obejmujących wszystkie możliwe znaczenia. Owe istotne scharakteryzowane elementy artysta znajduje nie tyle w przyrodzie, która go otacza, ile w tajemnicy swej świadomości, w mitologii, która w nim zamieszkuje. Malarz znajduje w sobie samym wielkie znaki podobne do symboli sztuk pierwotnych. Jego gest odkrywa przed nami ciemne siły, które rządzą światem, a on sam bierze udział w nieustannym ich wyrażaniu, które nam wyjaśnia był i jego przyszłość.

JACQUES LASSAIGNE

katalog

Geneviève ASSE

Pochodzenia bretońskiego, Geneviève Asse, urodzona w 1923 r., uprawia malarstwo przestrzeni i światła jedno-barwnego (błękity, szarości) po to jedynie, aby zachęcić spojrzenie do przeniknięcia powietrza i nieskończoności. To malarstwo ciche i surowe jest jednym z najsłynniejszych osiągnięć abstrakcji.

1. Kompozycja, 1955-1956
olej/plótno
195×114

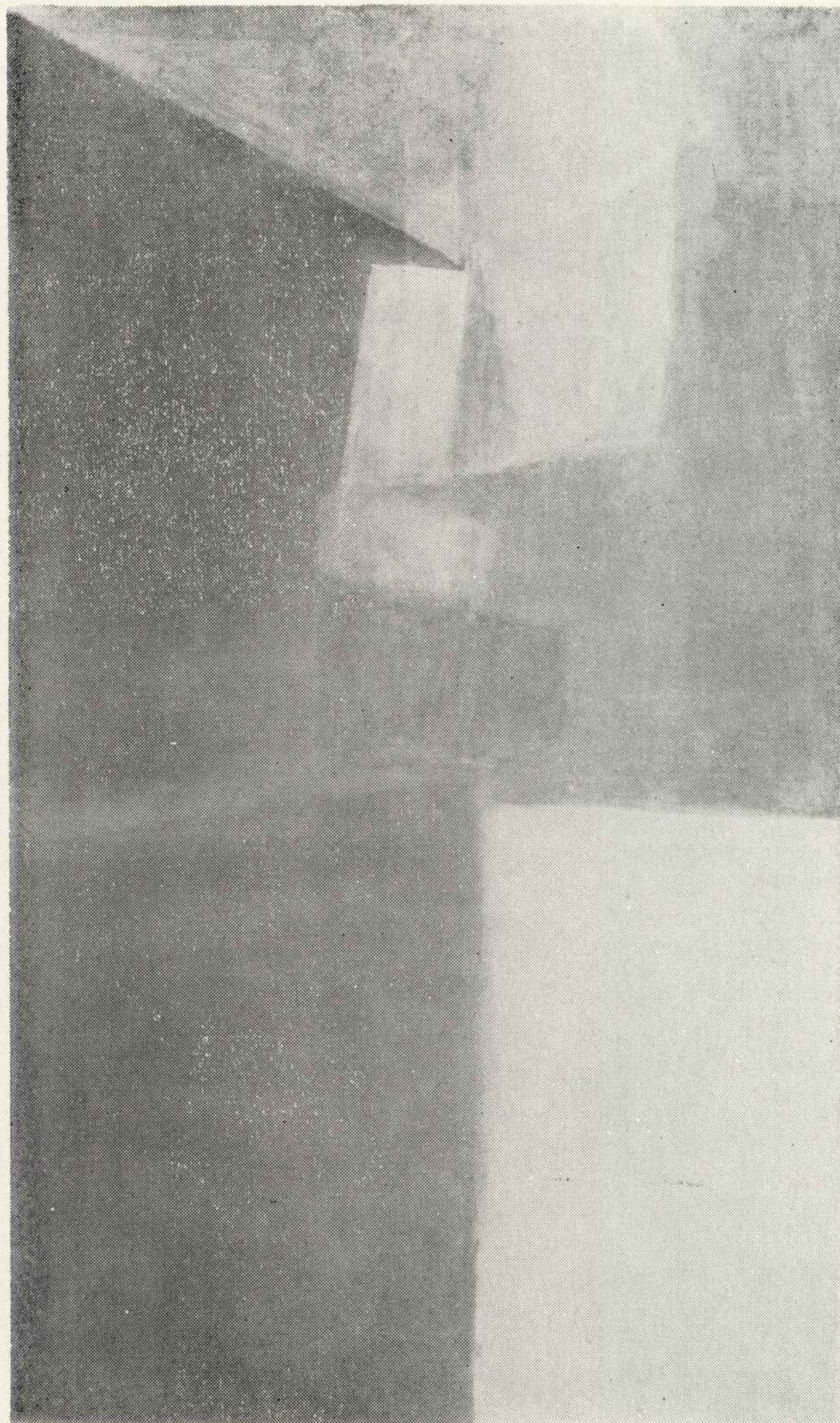
2. Plaża, 1961
olej/plótno
147×98
kolekcja artystki

3. Białe drzwi, 1968
olej/plótno
195×114
Kolekcja artystki

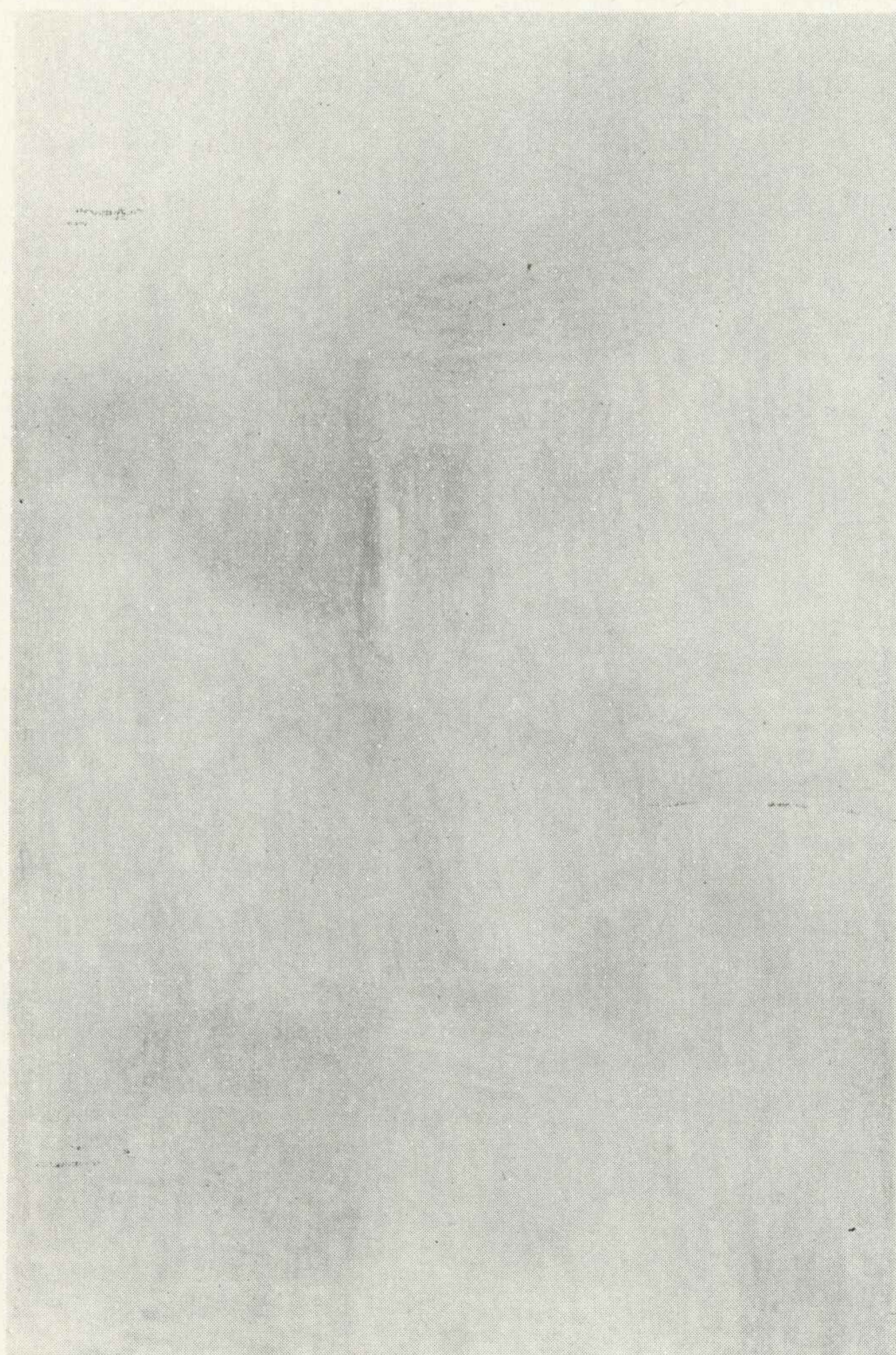
4. Bez tytułu, 1971-1972
olej/plótno
195×114
Kolekcja artystki

5. Drzwi przestrzenne, 1975
olej/plótno
195×130
Kolekcja artystki

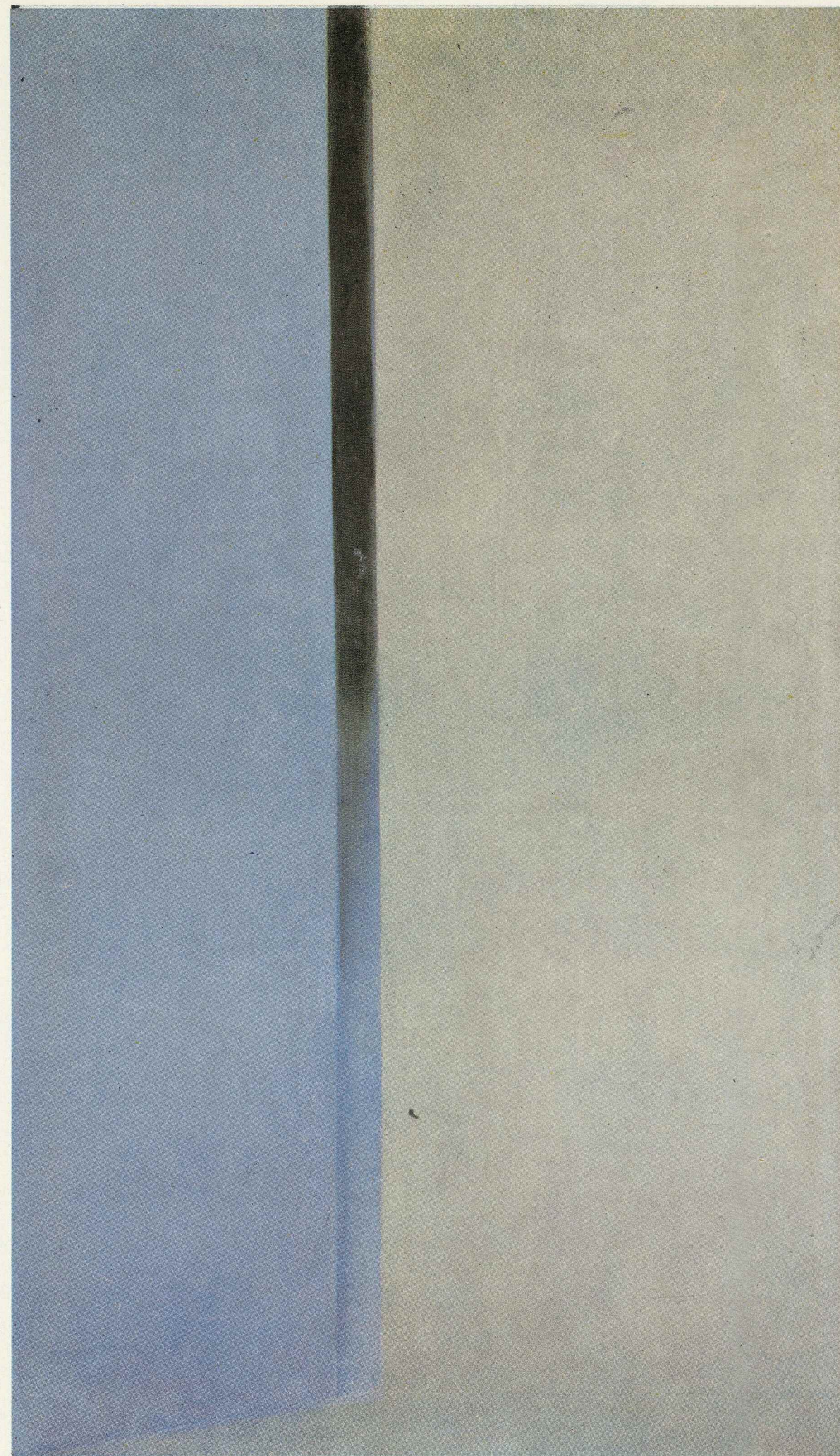
poz. kat. 1

poz. kat. 2

poz. kat. 4

Jaen BAZAINE

Urodzony w 1904 r., Bazaine najpierw poznaje arkana rzeźby, zanim w 1932 r. zorganizuje swoją pierwszą wystawę malarską. Początkowo rozdrabniał przedmioty, a po wojnie zaniechał wszelkiej figuratywności. Tworzy rytmiczne kompozycje podkreślając odcinającymi się akcentami ich chromatyczne ujęcie, inspirowane obrazem ziemi.

1. Odplyw morza, 1955
olej/plótno
130×195
w depozycie w Galerii Maeghta

2. Walka świtu, 1971
olej/plótno
130×195
w depozycie w Galerii Maeghta

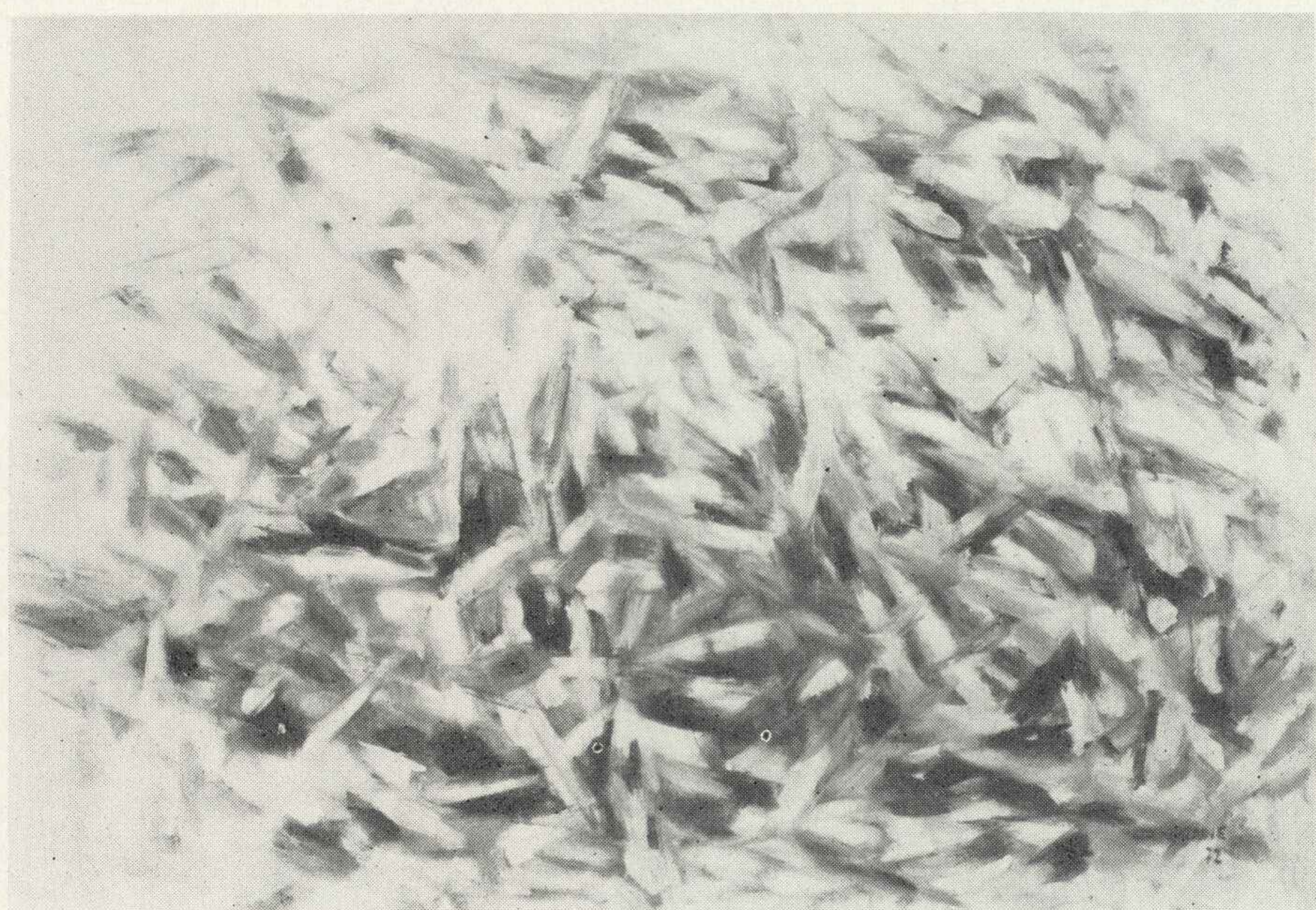
3. Cień, 1971
olej/plótno
114×162
w depozycie w Galerii Maeghta

4. Milczenie wysokości, 1975
olej/plótno
114×162
w depozycie w Galerii Maeghta

5. Narodziny, 1975
olej/plótno
97×195
w depozycie w Galerii Maeghta

poz. kat. 1

poz. kat. 2

poz. kat. 4

Olivier DEBRÉ

Studia architektoniczne nadały jego językowi artystycznemu szczególną równowagę. Debré, urodzony w 1920 r., wybija się w swoim pokoleniu dlatego, że potrafił przy pomocy „znaku” zadać pytanie o przestrzeń obrazu i pogodzić w swych wielkich kompozycjach lat sześćdziesiątych monumentalność i pierwotny niepokój.

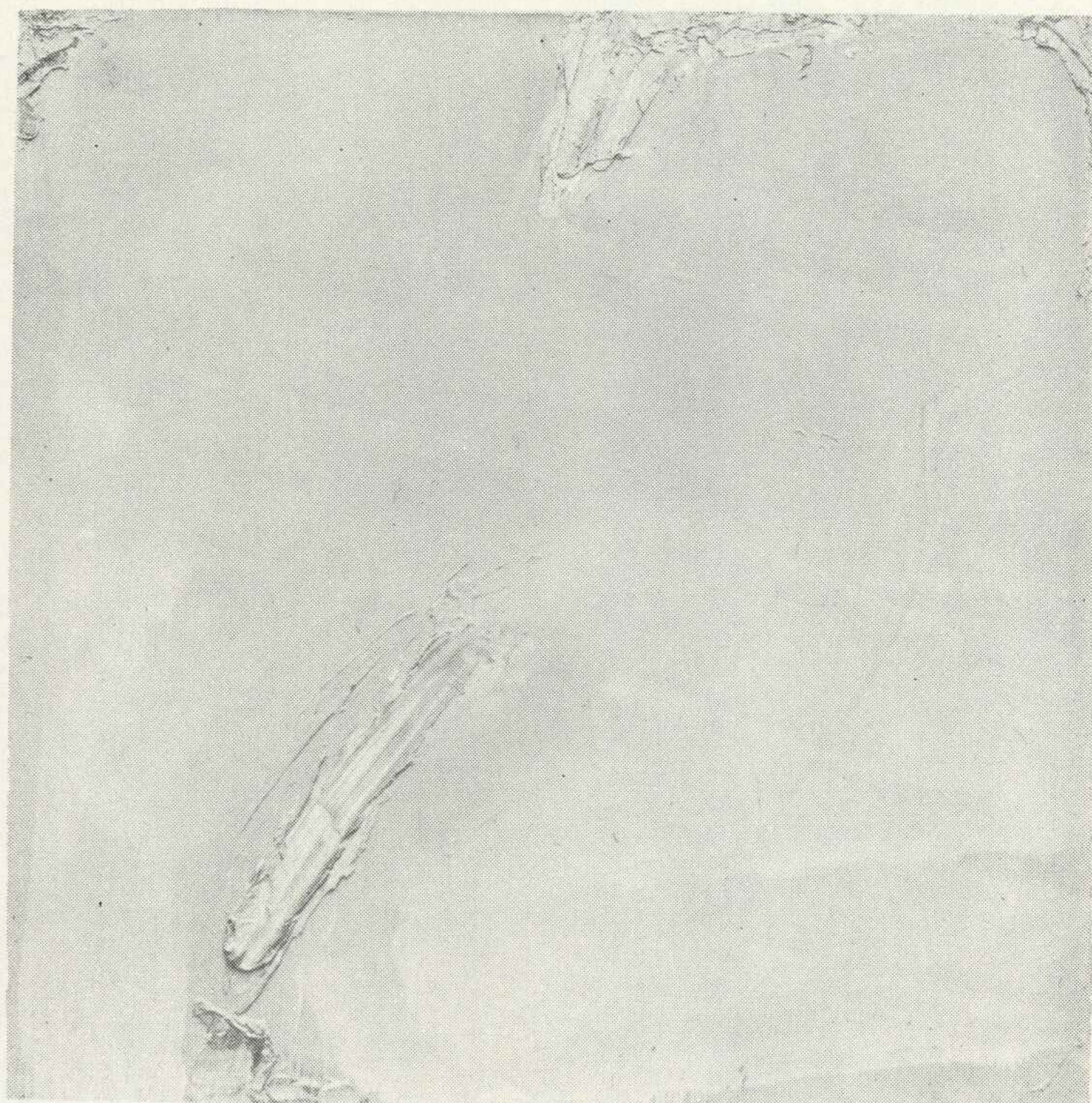
1. Postać zielona i cynobrowa, 1959-1960
olej/plótno
196,5×98,5
Kolekcja artysty
2. Znak człowieka, 1967
olej/plótno
196,5×97,5
Kolekcja artysty
3. Ochra/plama ochrowa, 1968
olej/plótno
140×150
Kolekcja artysty

4. Wielka biała, 1973
olej/plótno
180×300
Kolekcja artysty
5. Błękit – znak, postać, 1976
olej/plótno
196,8×98
Kolekcja artysty

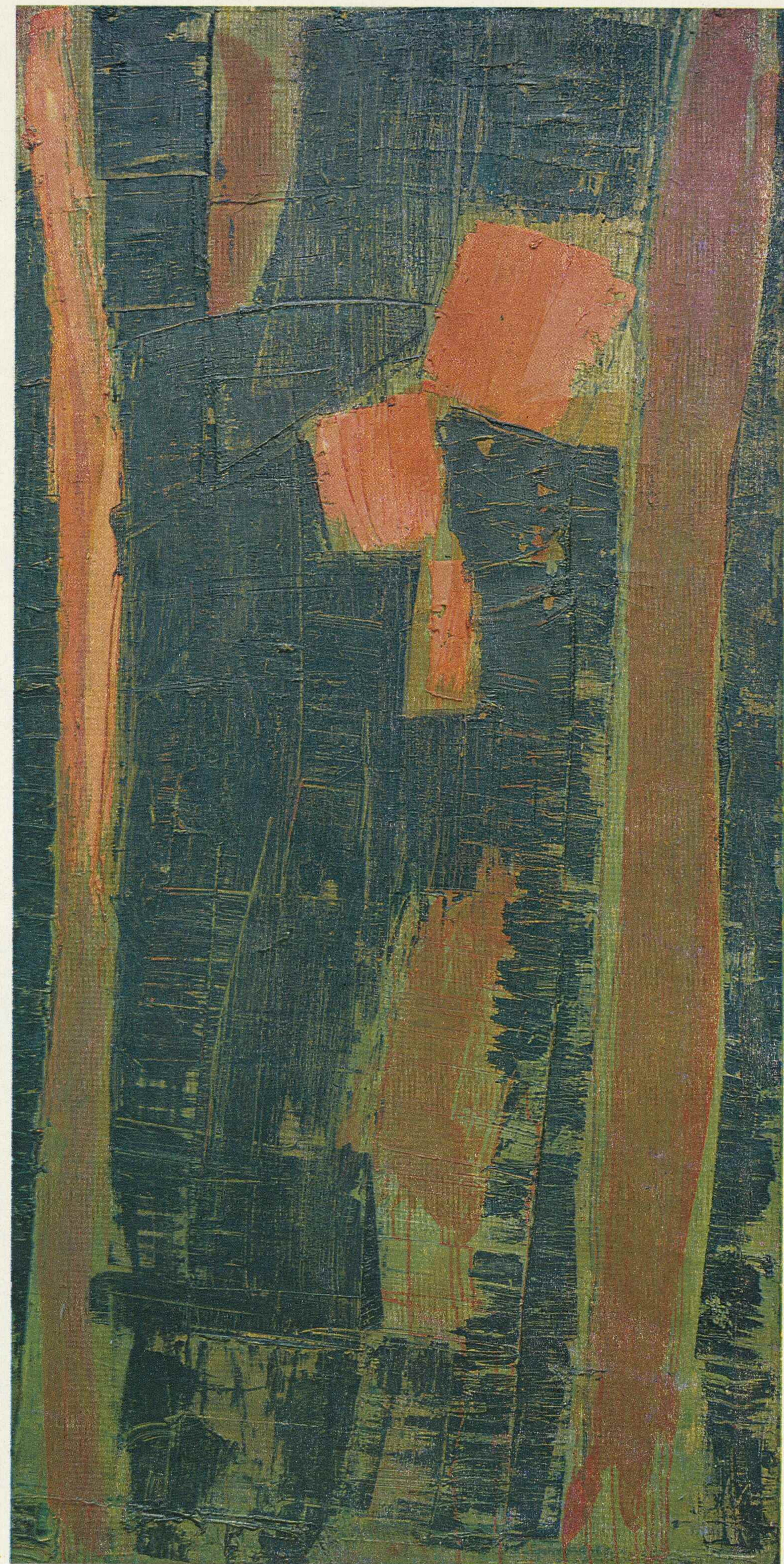
poz. kat. 5

poz. kat. 3

poz. kat. 1

Hans HARTUNG

Francuz pochodzenia niemieckiego, urodzony w Lipsku w 1904 r., Hartung jest pionierem abstrakcji lirycznej (1922 r.) Zarazem impulsywne i refleksyjne jego bogate malarstwo, o doskonałej technice, było od 1945 r. jednym z najbardziej oddziaływujących na młode pokolenie.

1. T 1956 – II
olej/plótno
180×137
Kolekcja artysty

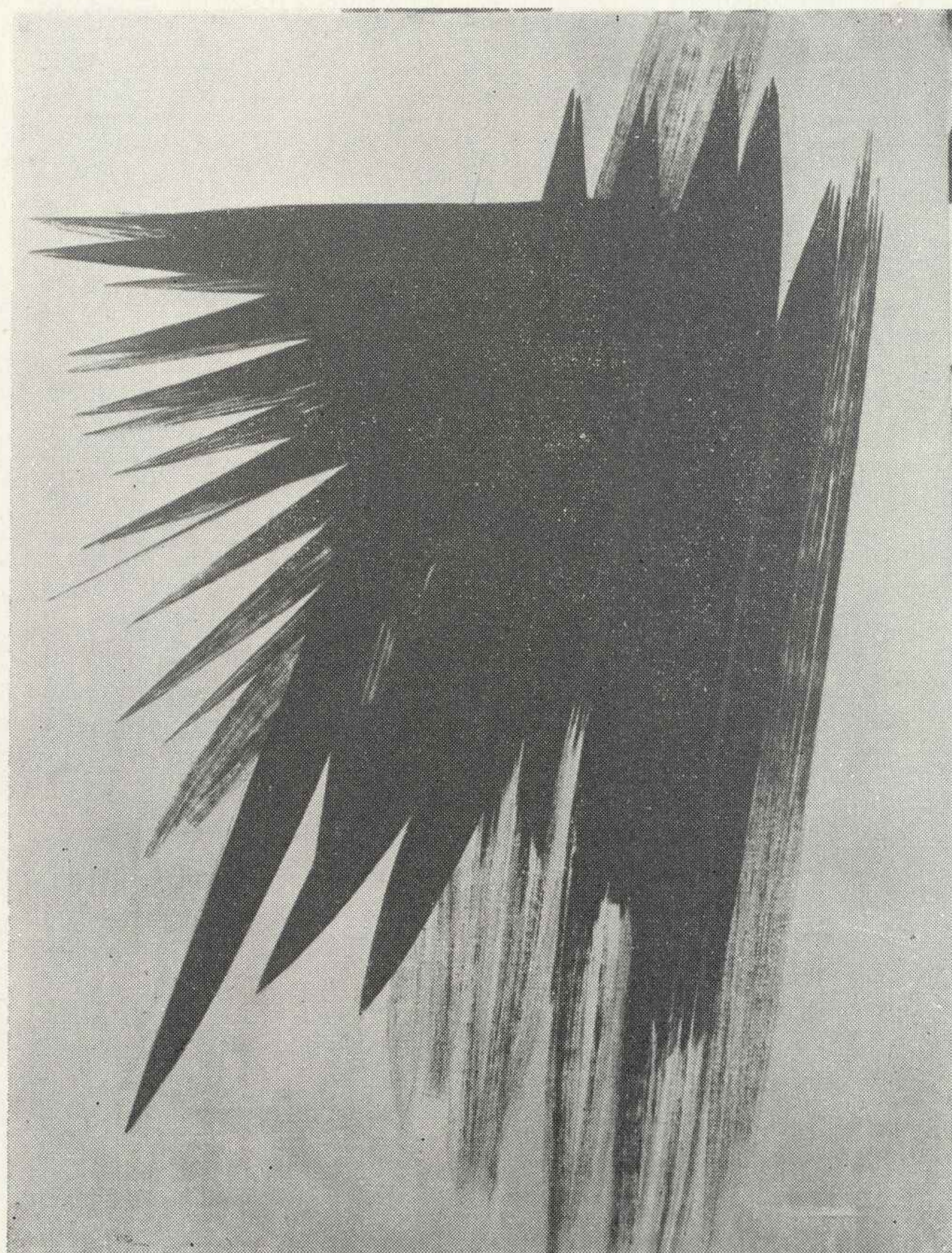
2. T 1964 – H 44
malarstwo akrylowe na płótnie
180×142
Kolekcja artysty

3. T 1965 – E 26
malarstwo akrylowe na płótnie
111×180
Kolekcja artysty

4. T 1974 – R 16
malarstwo akrylowe na płótnie
111×180
Kolekcja artysty

5. T 1975 – R 35
malarstwo akrylowe na płótnie
180×180
Kolekcja artysty

poz. kat. 1

poz. kat. 2

poz. kat. 4

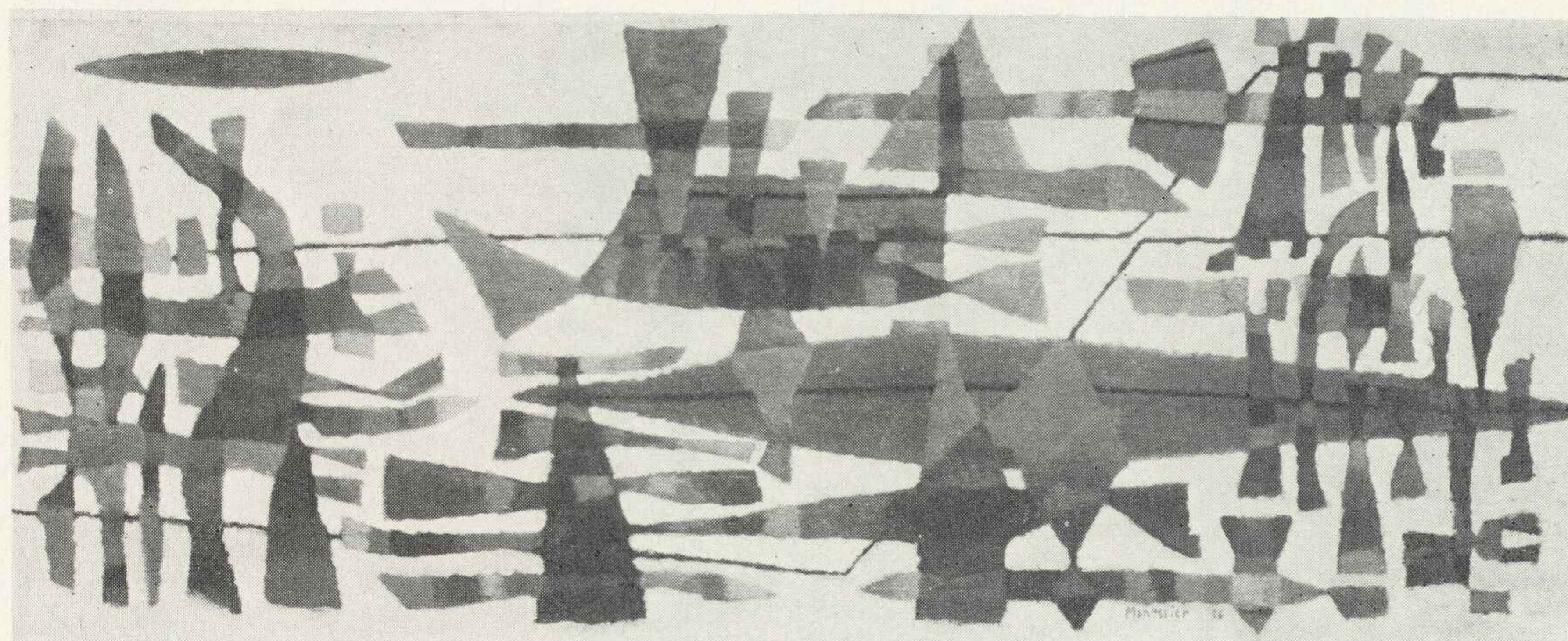
Alfred MANESSIER

Urodzony w 1911 r., Manessier jest być może najbardziej religijnym, a nawet najbardziej mistycznym z malarzy abstrakcyjnych. Namiętnie barwne i bogate w materię jego dzieło jest wizją egzaltowaną, w której dominuje ciepło i hojność kolorytu.

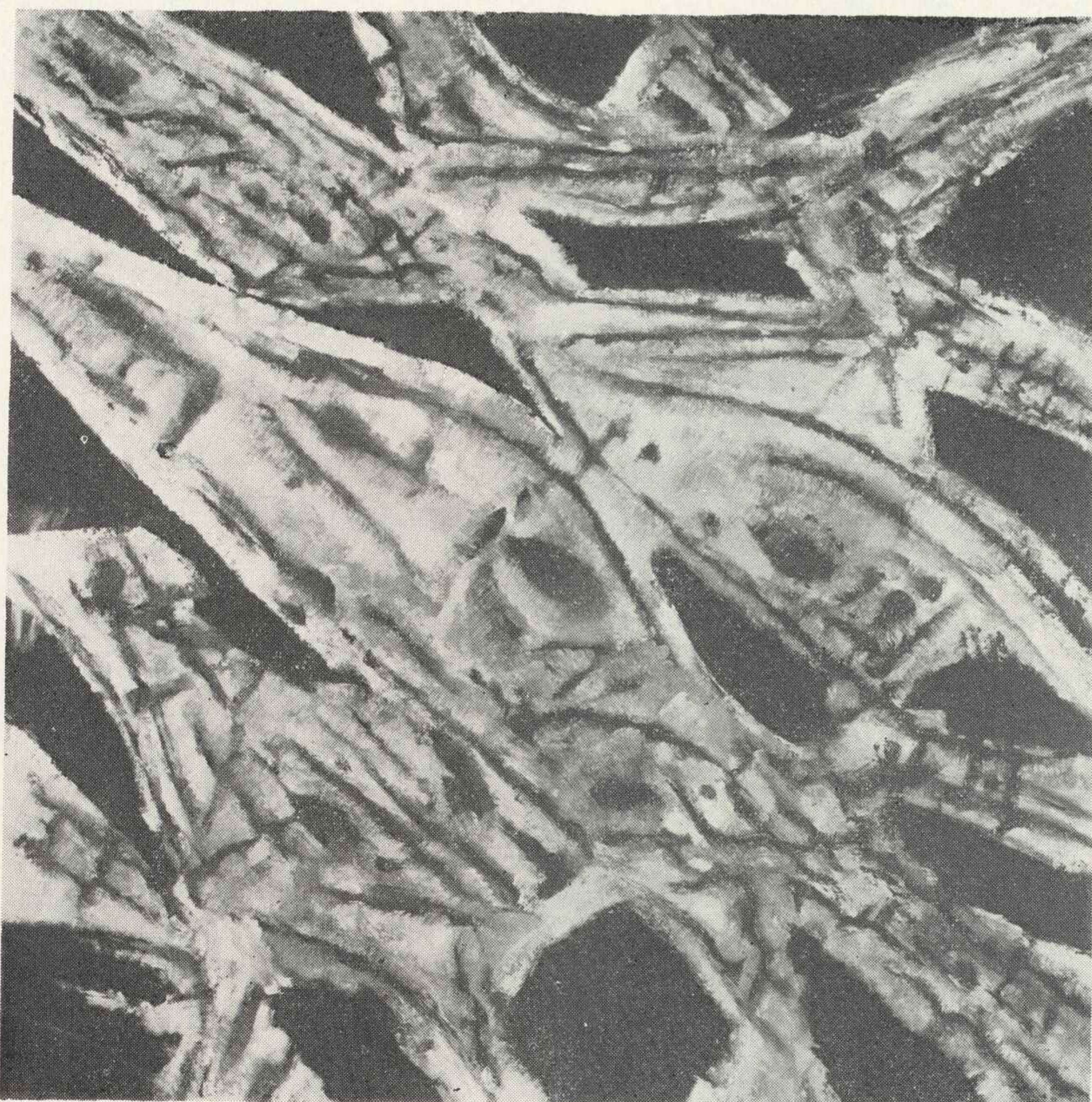
1. Świętujący kanał, 1956
olej/plótno
80×200
kolekcja prywatna

2. Oszroniony 1, 1968
olej/plótno
150×150
w depozycie w Galerii Francji

3. Pejzaż eskimoski, 1968
olej/plótno
162×162
w depozycie w Galerii Francji

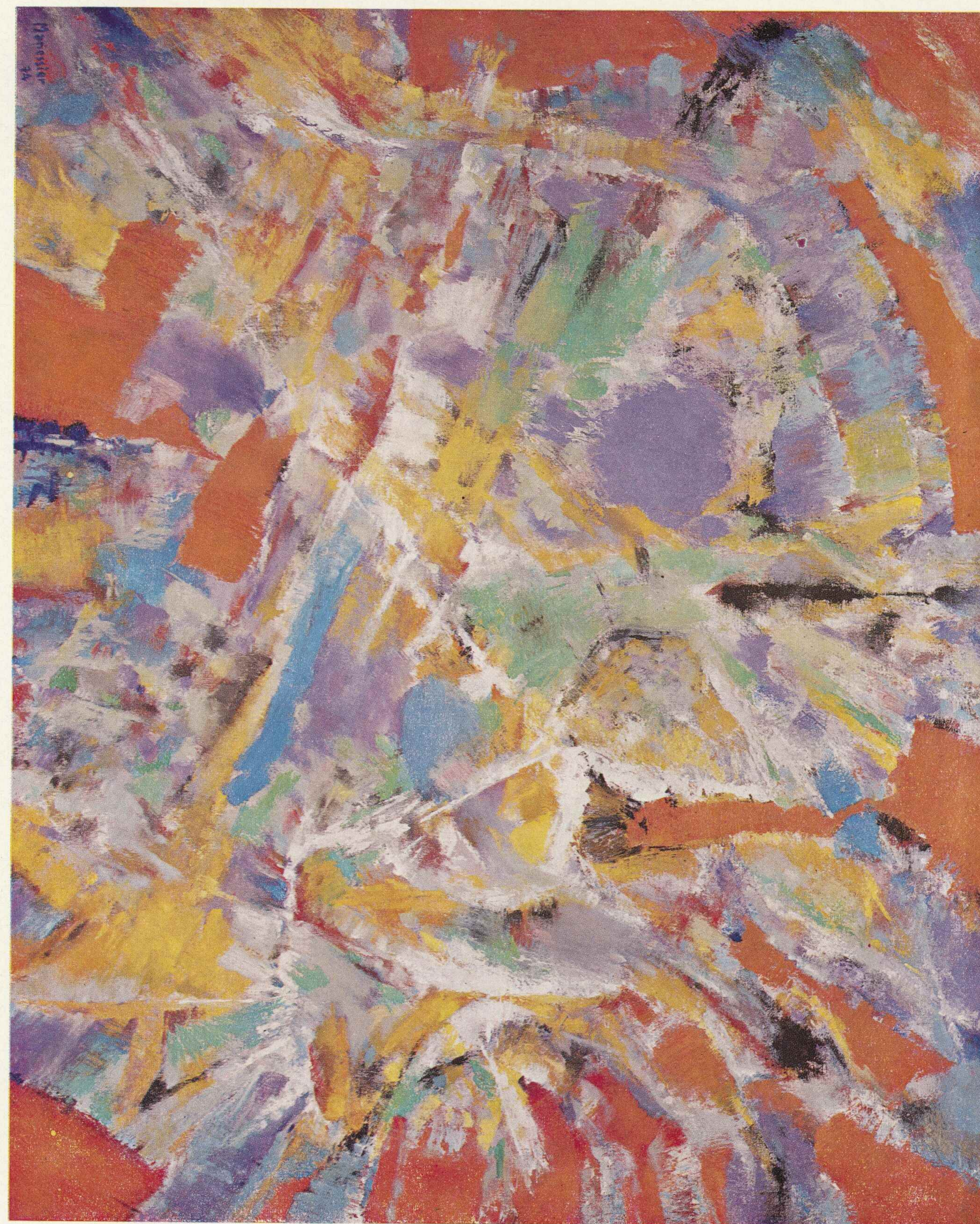
poz. kat. 1

poz. kat. 3

4. Radość wiejska, 1974
olej/plótno
130×162
w depozycie w Galerii Francji

5. Pasja hiszpańska, 1975
olej/plótno
200×200
w depozycie w Galerii Francji

poz. kat. 4

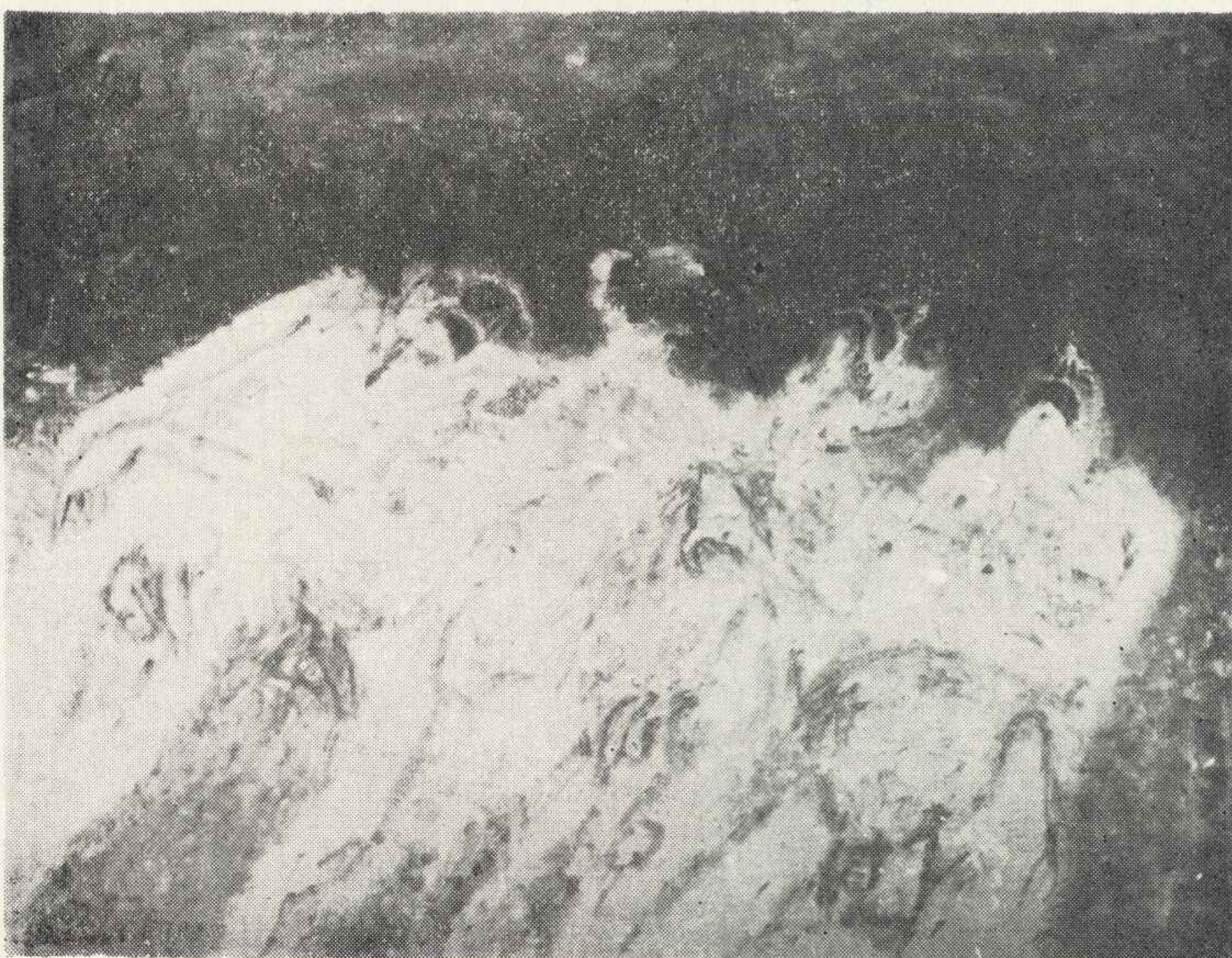
Zoran MUSIC

Urodzony w 1909 r. w Gorycji. Studiował w Szkole Sztuk Pięknych w Zagrzebiu. Przebywał następnie w Hiszpanii do końca Wojny Domowej. Po powrocie do Włoch bierze udział w Ruchu Oporu, co doprowadziło do aresztowania go i deportacji do obozu w Dachau. Rysował on sceny grozy, których był świadkiem. Uratował liczne dokumenty, które posłużyły mu później do serii dzieł poświęconych piekłu obozowemu. Pod silnym wpływem zabytków bizantyjskich w Wenecji oraz malarstwa sienieńskiego, dał on interpretację krajobrazu, sprowadzając go do dramatycznie odartych struktur. Osiedlił się w Paryżu w 1951 r. i tworzy dzieła odwołując się do przeżytych doświadczeń.

1. Konie, które przechodzą, 1949
olej/plótno
0,60×0,81
Muzeum Sztuki Nowoczesnej Miasta Paryża

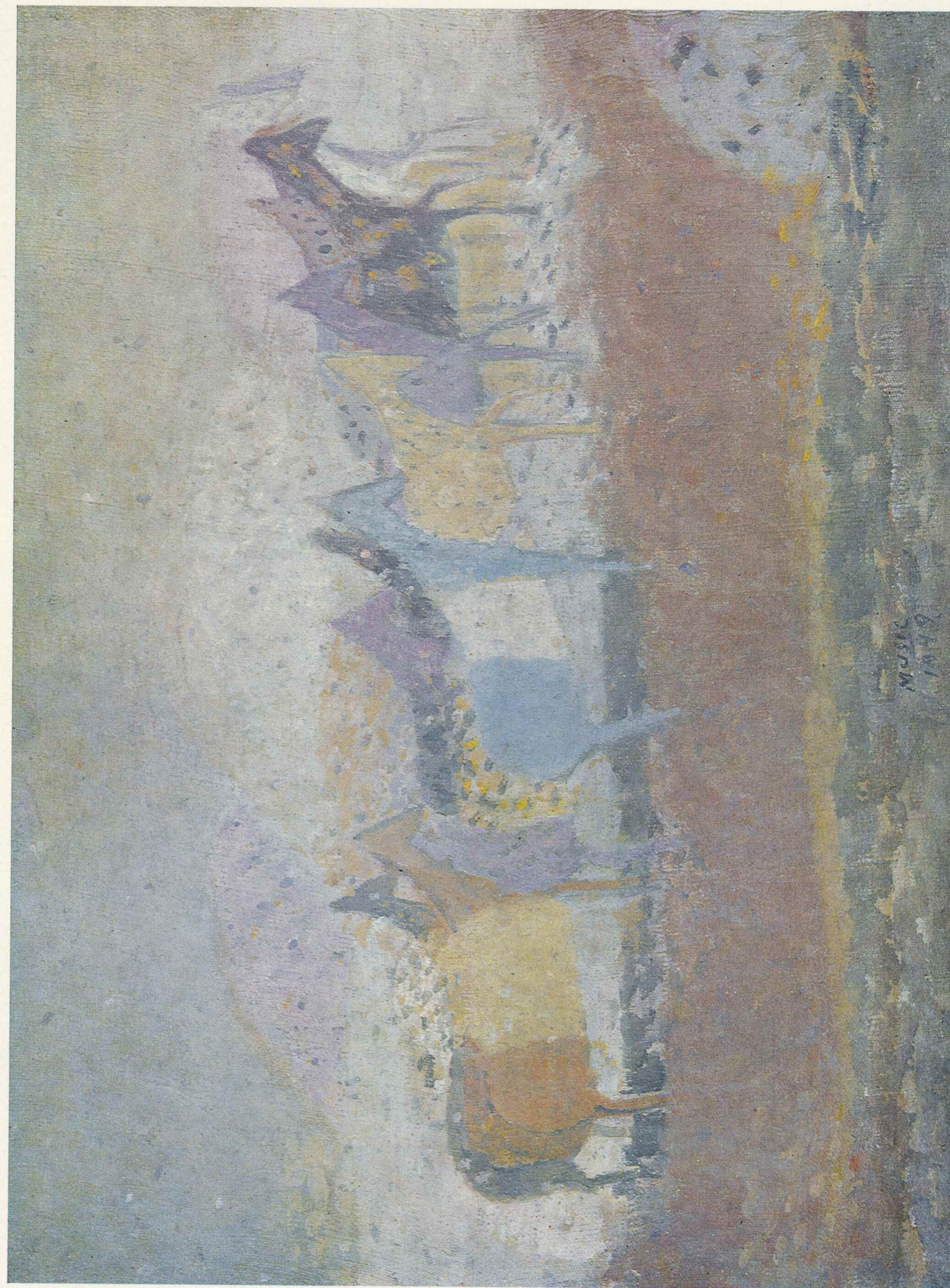

poz. kat. 2

poz. kat. 3

2. Suita Bizantyjska 4, 1959
olej/plótno
1,16×0,81
kolekcja prywatna
3. Nie jesteśmy ostatni, 1970
olej/plótno
1,14×1,46
Muzeum Sztuki Nowoczesnej Miasta Paryża

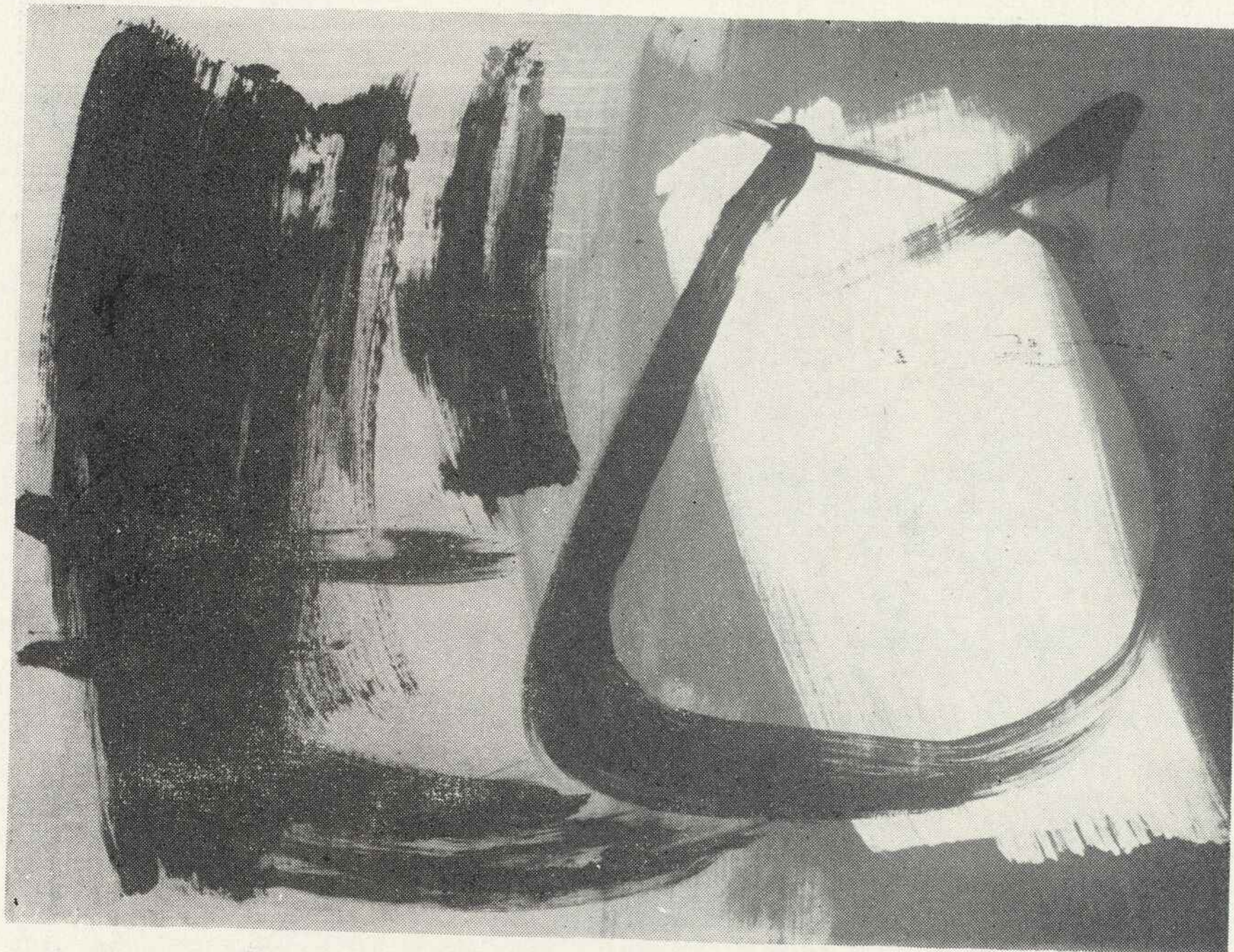
Gérard SCHNEIDER

Jeden z weteranów abstrakcji lirycznej, Gérard Schneider, urodzony w Szwajcarii w 1896 r., jest niewątpliwie najbardziej ekspresjonistyczny w prądzie, do którego przylączył się przy końcu wojny. Jego twórczość o dynamicznej barwie jest spośród wszystkich najbardziej wymowna i wykazuje pełną swobodę w improwizacji.

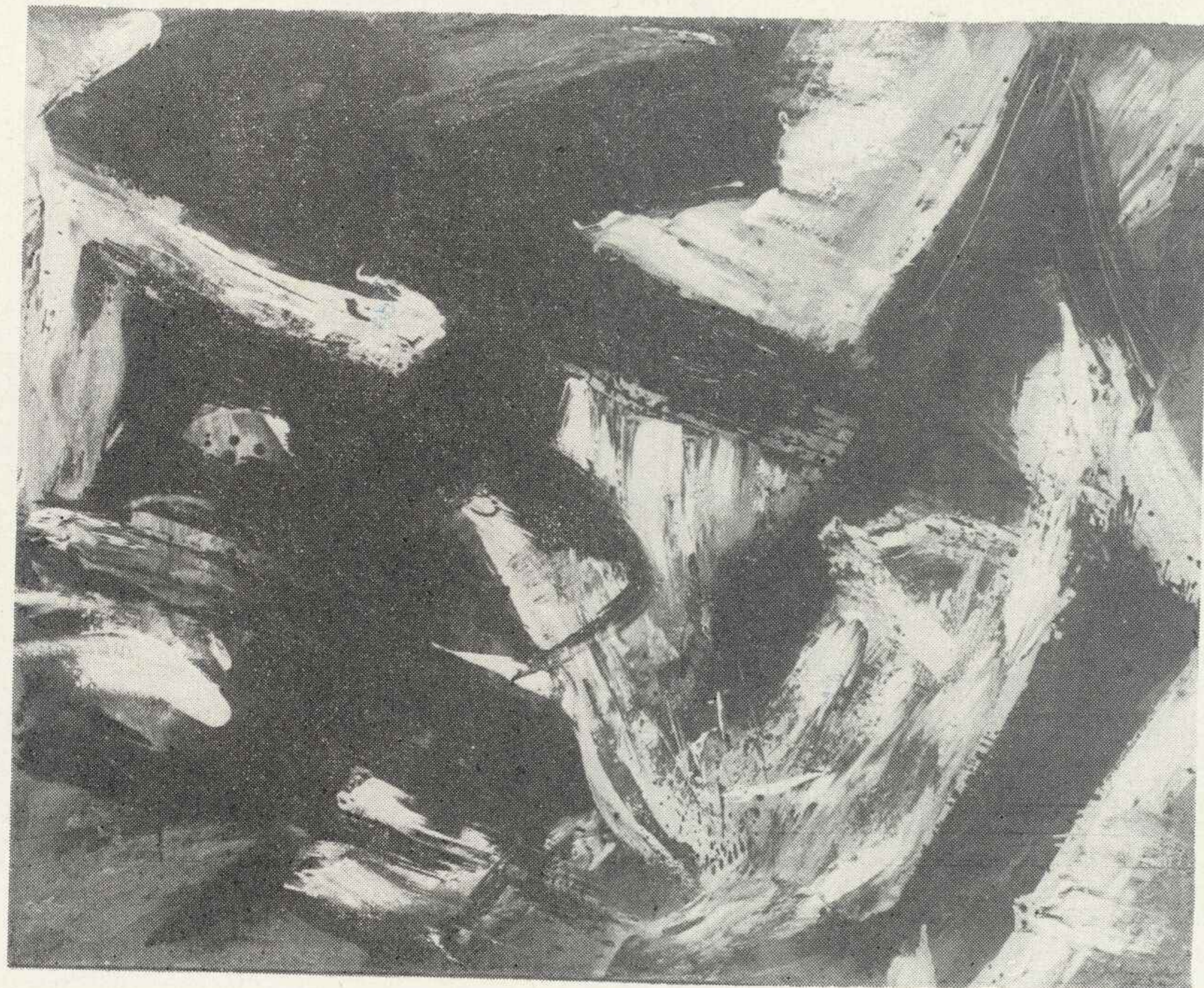
1. 14 C, 1956
olej/plótno
162×130
kolekcja prywatna

2. 35 D, 1959
olej/plótno
114×146
kolekcja artysty

3. 15 J, 1970
akryl/plótno
195×130"
kolekcja artysty

poz. kat. 5

poz. kat. 2

4. 91 E, 1961
olej/plótno
150"×220"
Kolekcja artysty

5. 13 M, 1977
akryl/plótno
97"×130"
kolekcja prywatna

poz. kat. 4

Pierre SOULAGES

Urodzony w Rodez w 1919 r., Pierre Soulages jest zapewne najbardziej znaczącym – i najslawniejszym – z malarzy abstrakcyjnej awangardy lat pięćdziesiątych. Dynamiczny i hojny w stosowanej materii, lecz surowy w swych propozycjach afirmuje on rytmiczną jedność obrazu przy pomocy szerokich płaszczyzn przeciwstawiających się i łączących się jedne z drugimi.

1. Malarstwo – 1-szy Września 1956

olej/plótno
130×162
kolekcja artysty

2. Malarstwo – 6-ty Listopada 1964

olej/plótno
202×143
kolekcja artysty

3. Malarstwo – 22-gi Listopada 1957

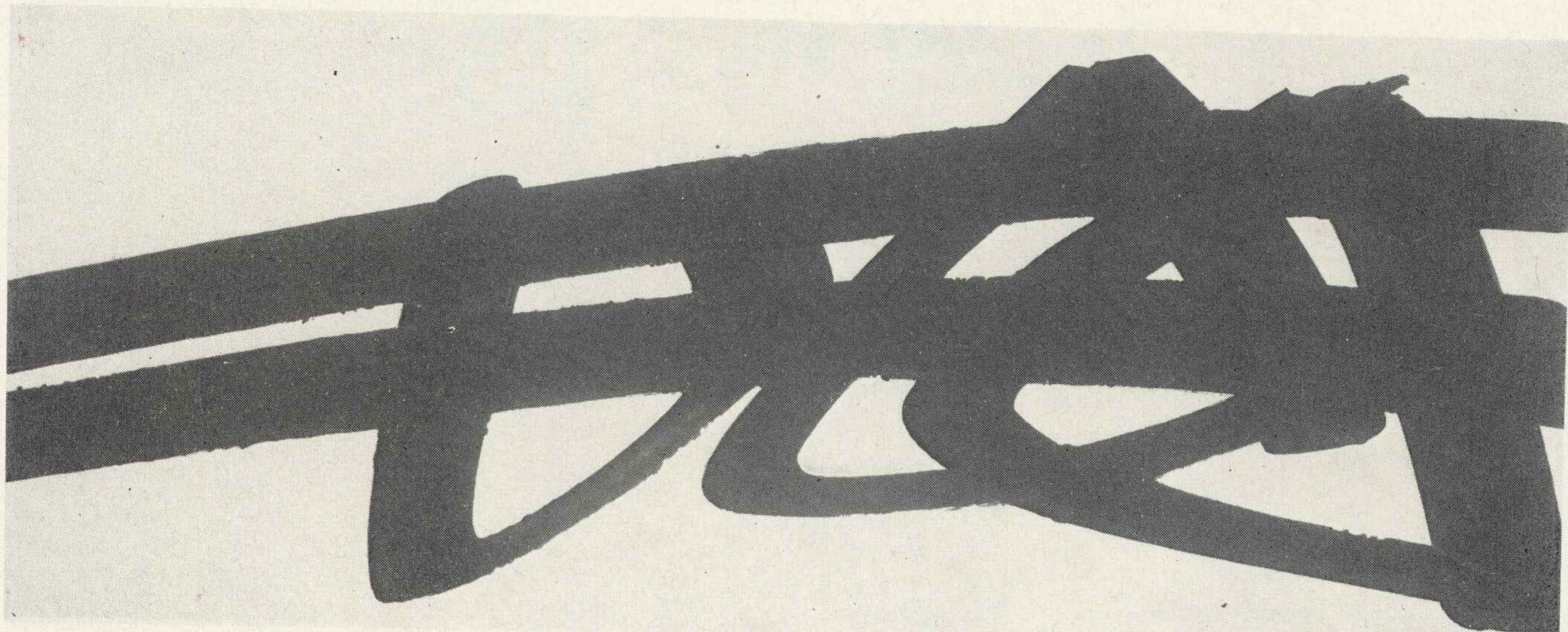
olej/plótno
202×143
kolekcja artysty

4. Malarstwo – 1-szy Grudnia 1970

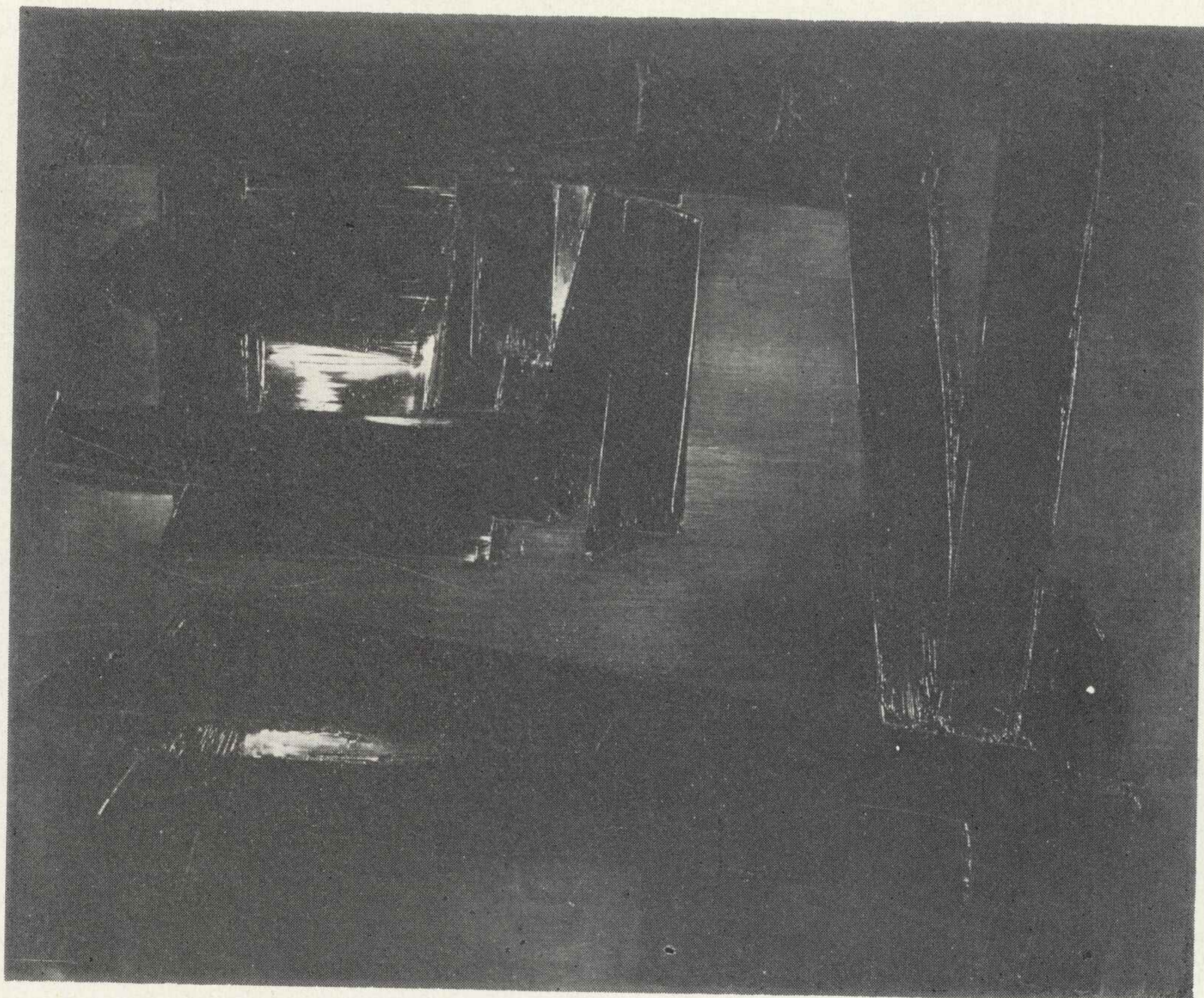
olej/plótno
143×202
kolekcja artysty

5. Malarstwo – 12-ty Stycznia 1974

akryl/plótno
130×349
kolekcja artysty

poz. kat. 5

poz. kat. 2

poz. kat. 2

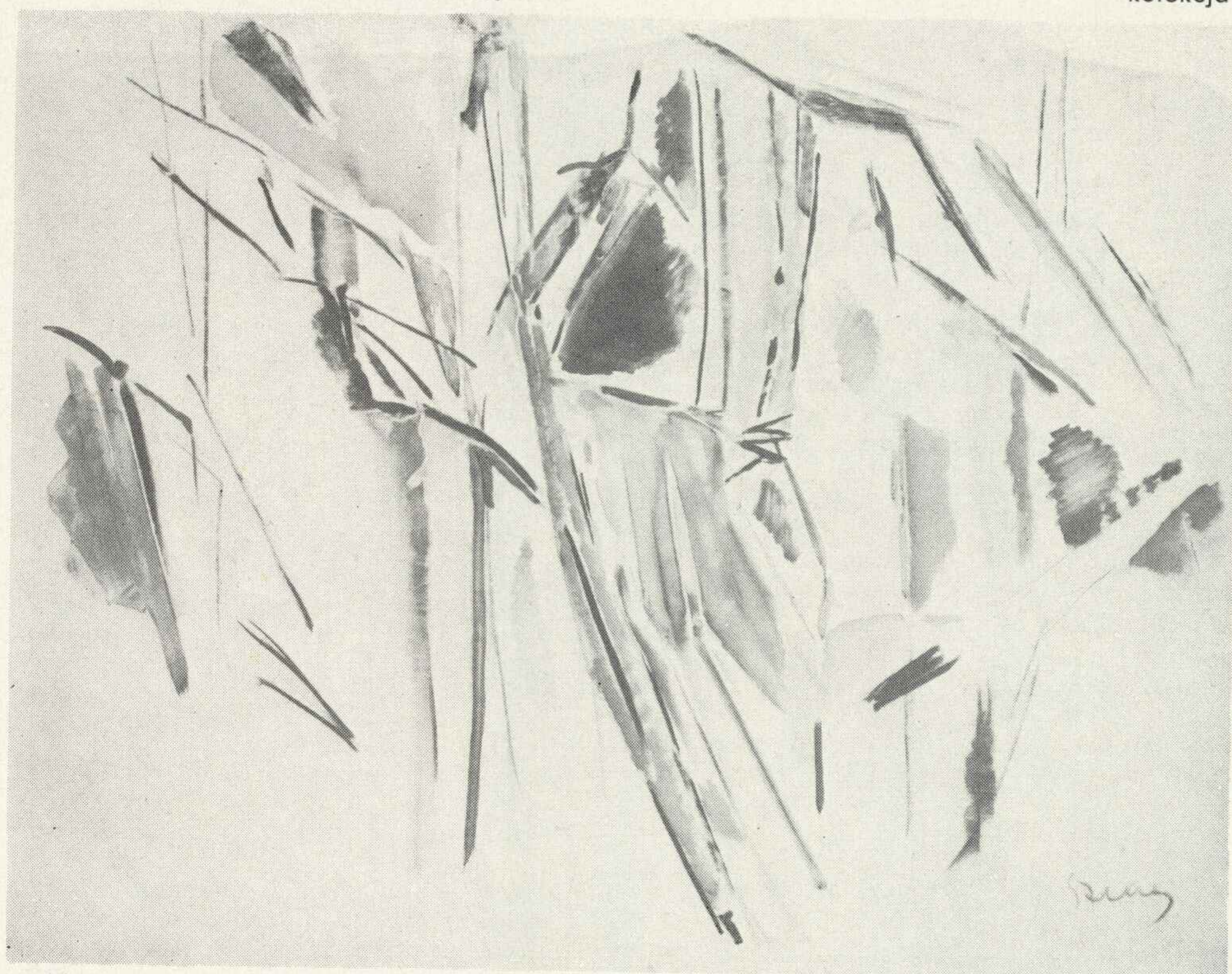

Arpad SZENES

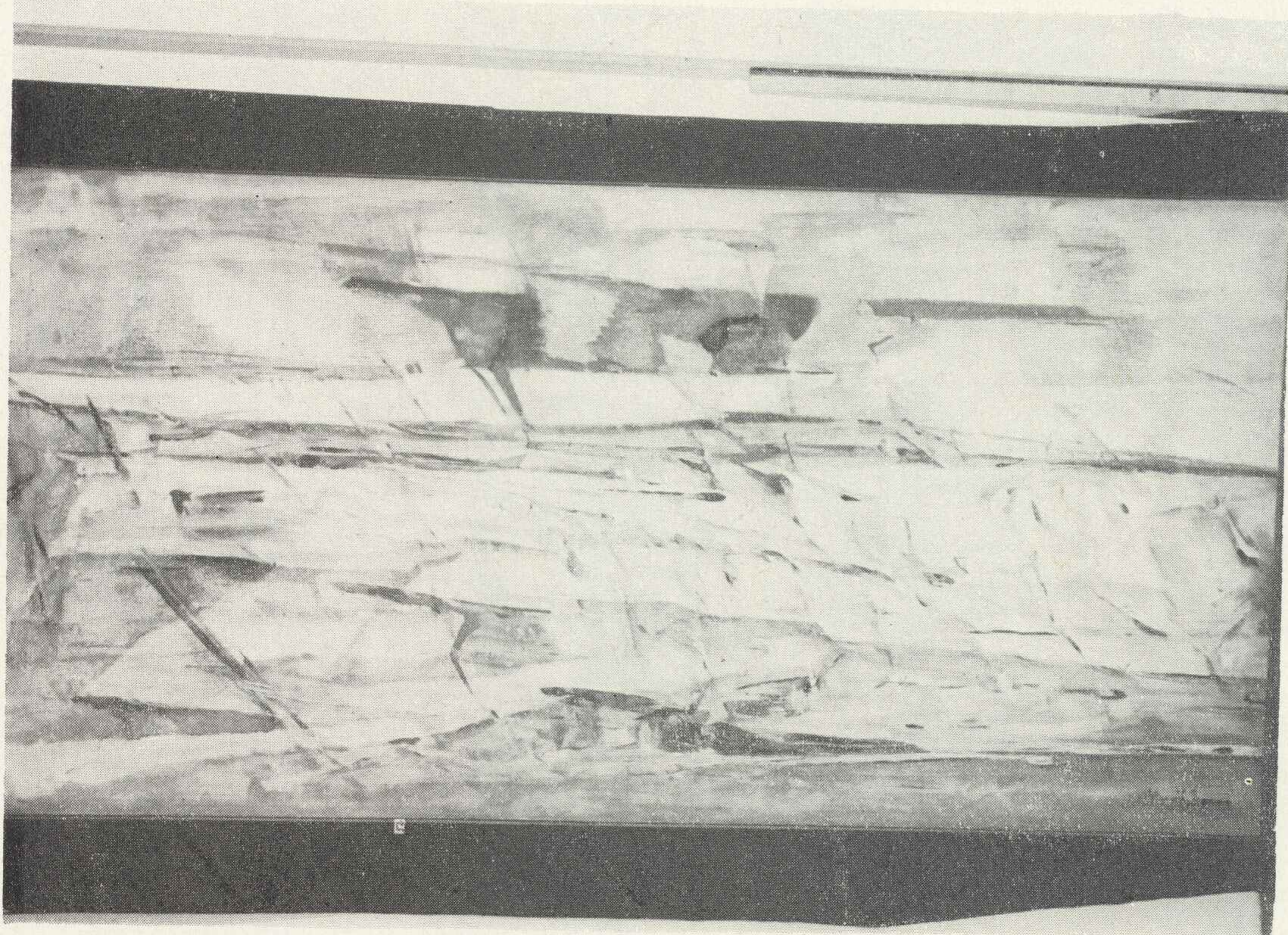
Urodzony w 1897 r., Węgier, Arpad Szenes osiedlił się w Paryżu w 1924 r. Najpierw chętnie stosował język figuratywny. Odchodzi następnie od figury, skłania się do malarstwa bardziej aluzyjnego, na ogół jednobarwnego, w którym przebija światło wyrażające emocje pejzażu.

1. Drzewo, 1957
olej/plótno
114 x 145
kolekcja prywatna, Paryż

2. Orki, 1961
olej/plótno
137 x 113
kolekcja prywatna, Paryż

poz. kat. 1

poz. kat. 3

3. Rzeka Amur, 1961-69
olej/plótno
97 x 195
3. Rzeka Amur, 1961-1969

4. Szczelina, 1968
olej na papierze naklejonym na płótno
150 x 65
kolekcja prywatna, Paryż

5. Obraz w wodzie, 1973
olej/plótno
150 x 50
kolekcja prywatna, Paryż

poz. kat. 2

Pierre TAL COAT

Urodzony w 1905 r., Bretończyk, ma za sobą długie lata poszukiwań. Skupia swoją wizję wokół znaku, który ukazuje się poprzez jednobarwne światło jako wyraz silnie przeżywanego zdarzenia emocjonalnego.

1. Skok 1, 1955-1956
olej/plótno
146×146
w depozycie w Galerii Maeghta

2. Wyciąg II, 1956
olej/plótno
113×208
w depozycie w Galerii Maeghta

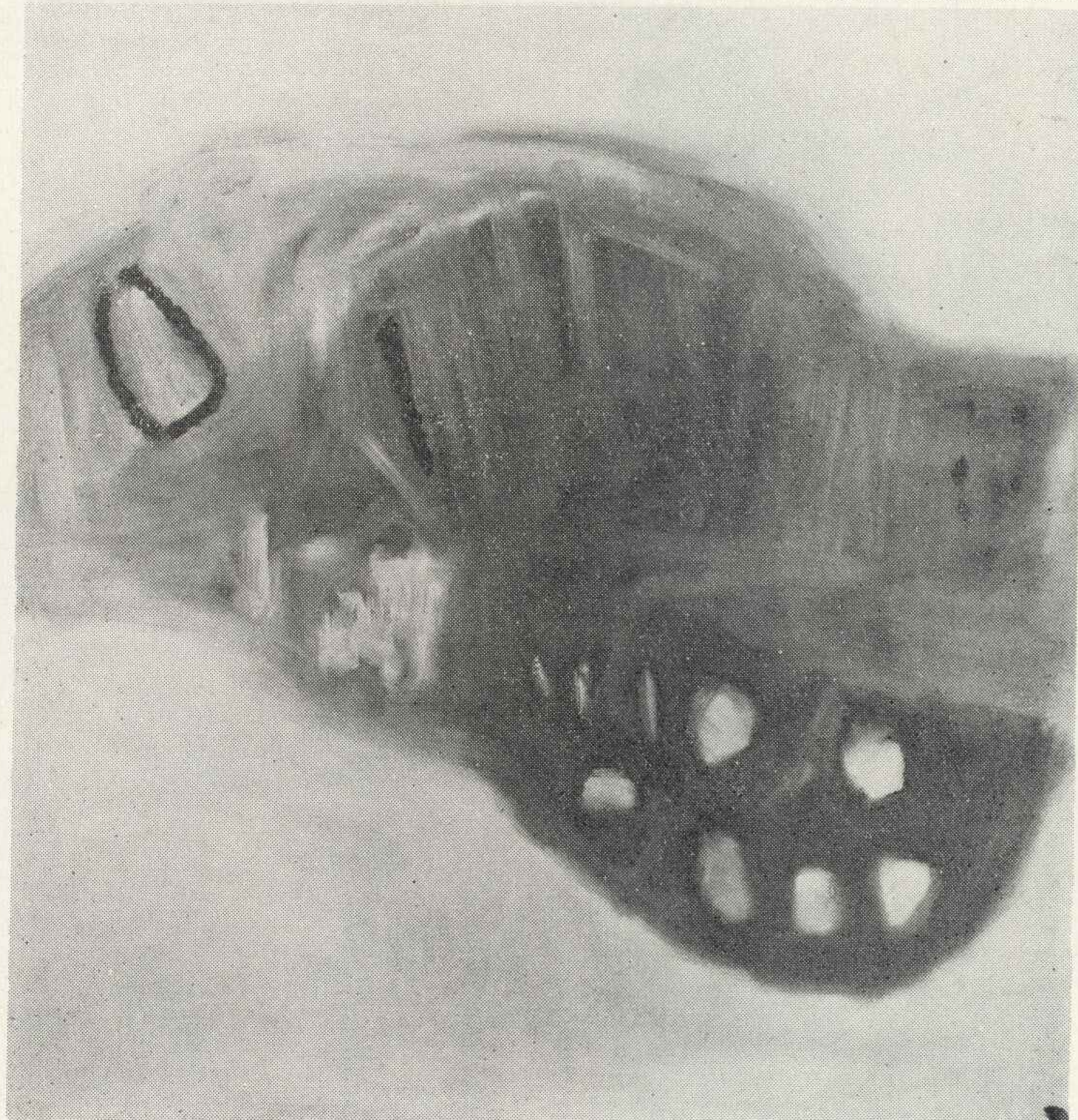
3. Żyła krzemu, 1959
olej/plótno
99×200
w depozycie w Galerii Maeghta

4. Wyrwa, 1959
olej/plótno
200×200
w depozycie w Galerii Maeghta

5. Woda spadła na ogniska, 1962
olej/plótno
162×130
w depozycie w Galerii Maeghta

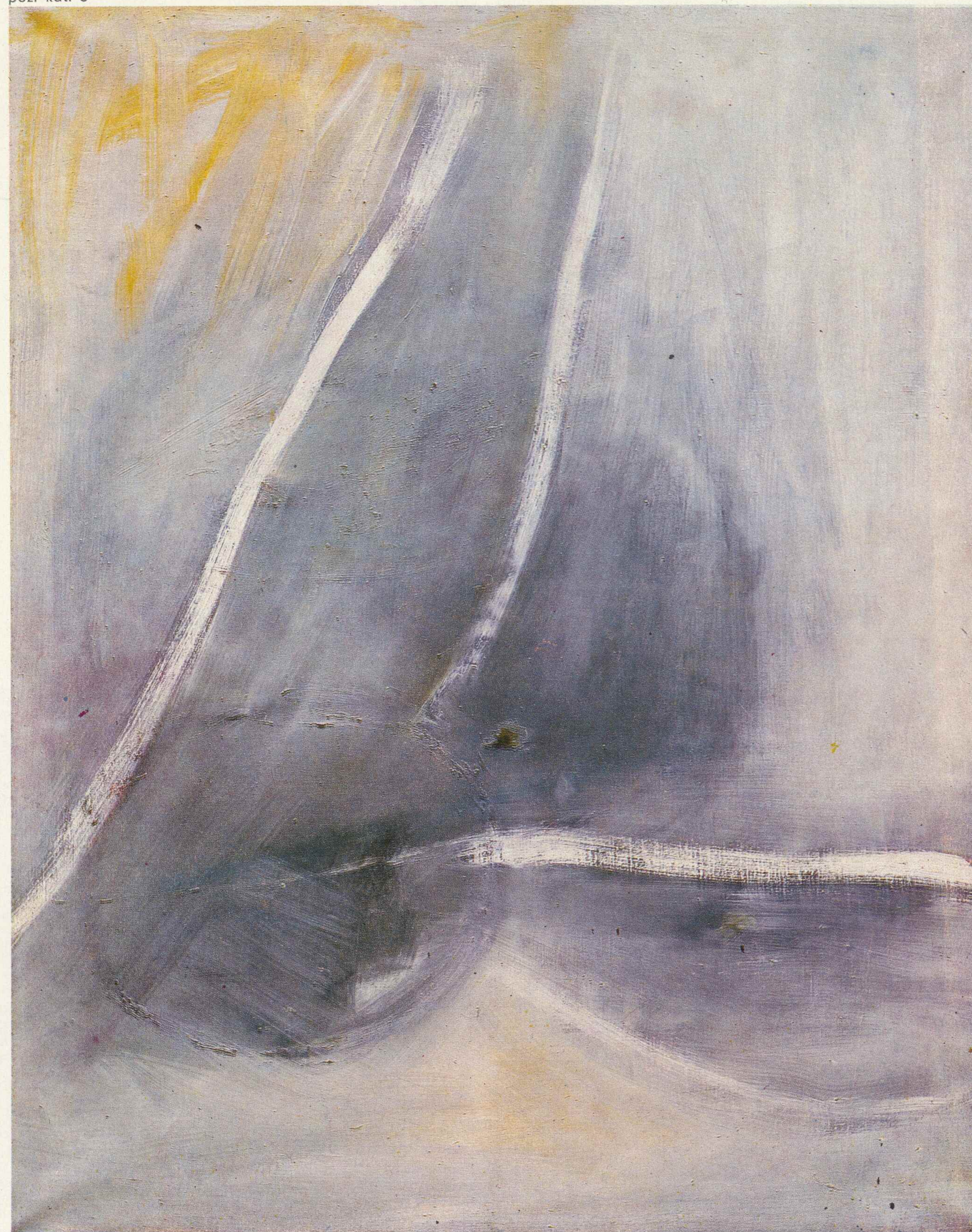

poz. kat. 2

poz. kat. 4

poz. kat. 5

Raoul UBAC

Pochodzenia belgijskiego, Raoul Ubac, urodzony w 1910 r., szybko zrezygnował z malarstwa figuratywnego, by drążyć w ziemi, by malować plaże barwnych skib w ziemistych tonach. Promieniuje z jego dzieła medytacyjna wiedza tożsamości wewnętrznej między człowiekiem a minerałem, która jest swoista tylko dla niego.

1. Piaskiem rozciartowany, 1955
olej/dykta
95×105
w depozycie w Galerii Maeghta

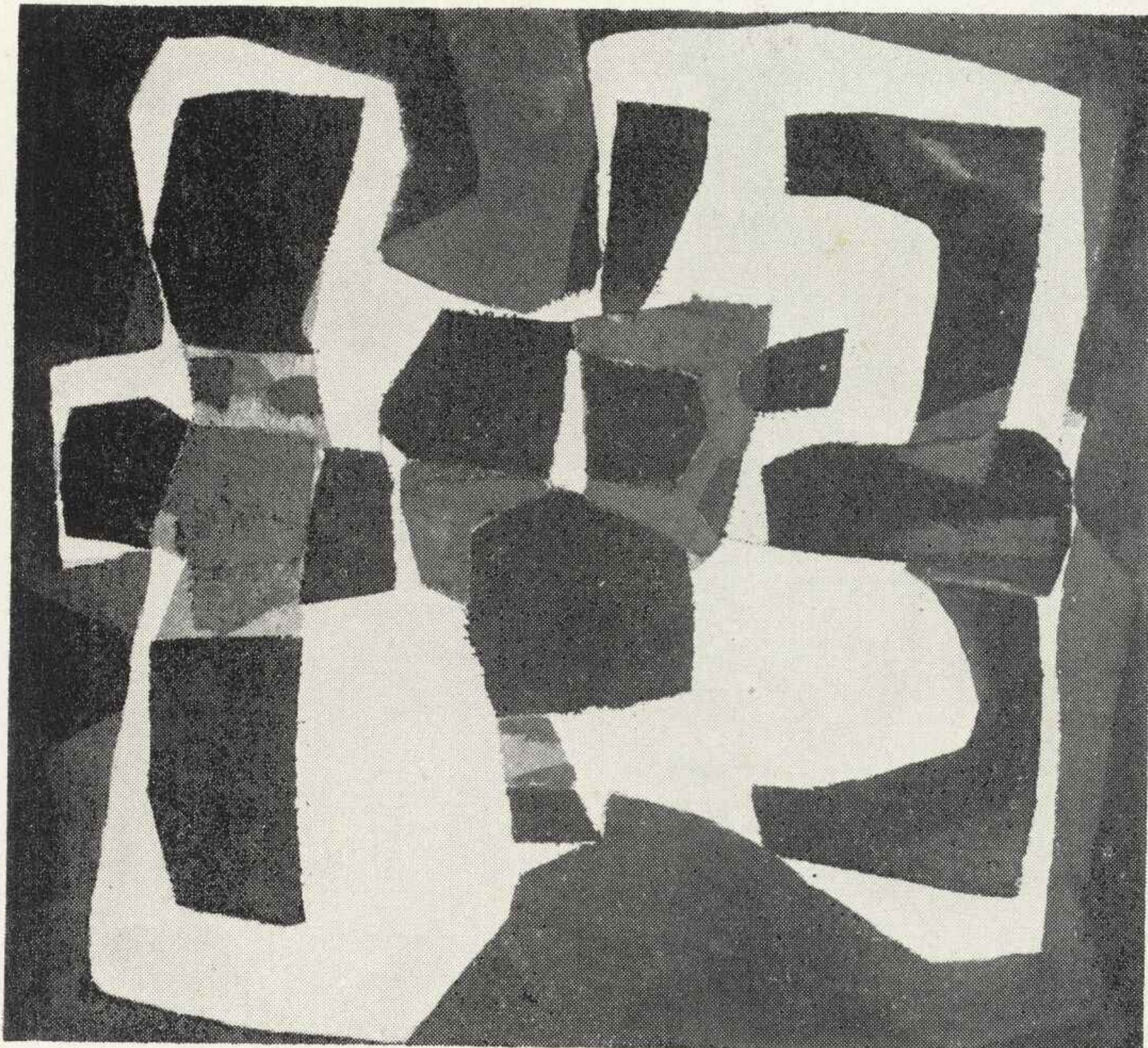
2. Mur, 1956-1957
malunek/dykta
132×148
w depozycie w Galerii Maeghta

3. Odpływ morza, 1965
relief oparty o amalgamat żywic
124×100
w depozycie w Galerii Maeghta

4. Jedno ciało, jedno pole, 1967
relief oparty o amalgamat żywic
135×208
w depozycie w Galerii Maeghta

5. Czerwona i czarna ziemia, 1973
relief oparty o amalgamat żywic
136×185
w depozycie w Galerii Maeghta

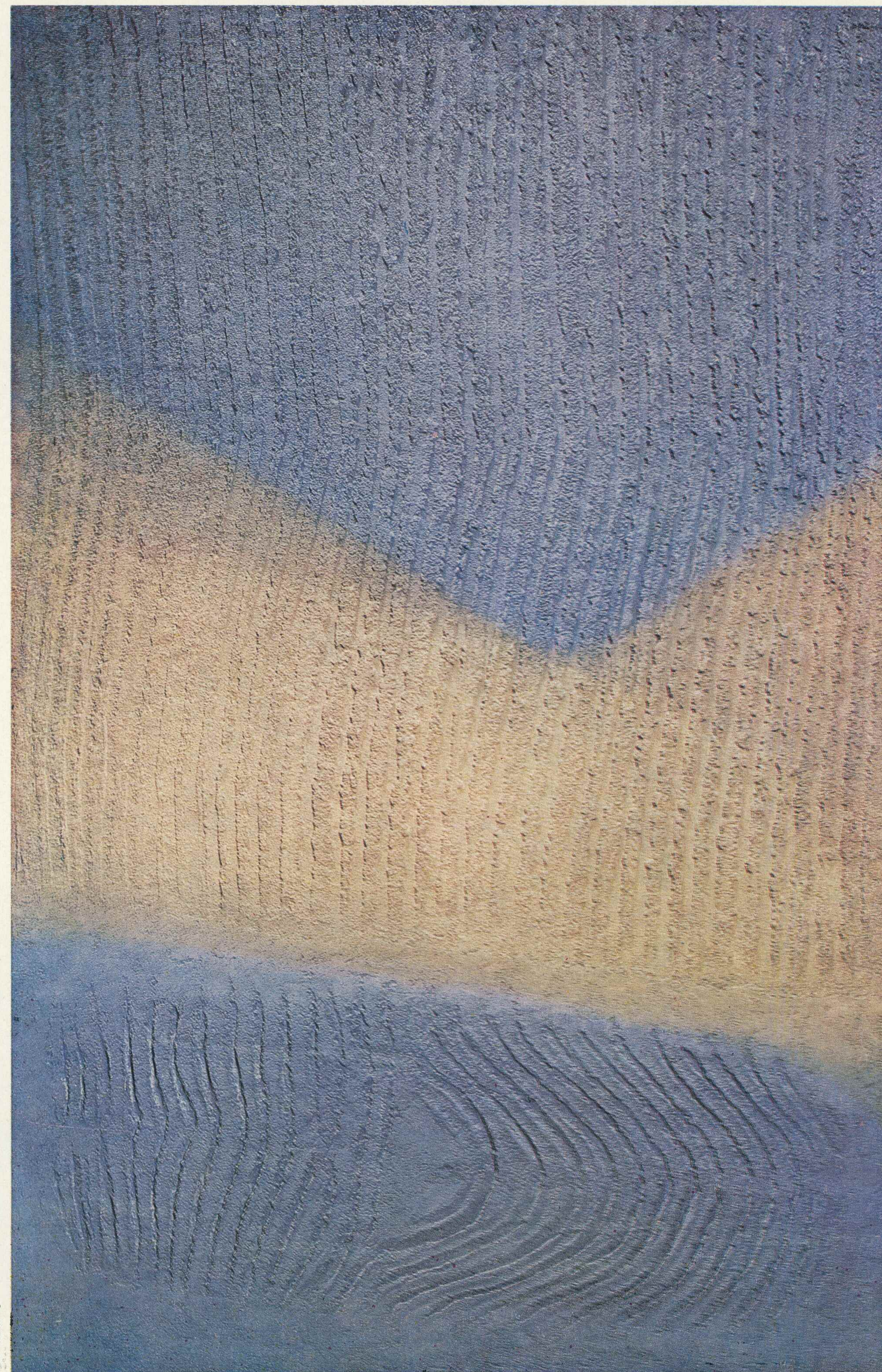
poz. kat. 2

poz. kat. 3

poz. kat. 4

Maria Elena VIEIRA DA SILVA

Urodzona w Lizbonie, Vieira da Silva przybywa do Paryża, aby wyzwolić się z malarstwa figuratywnego m. in. w kontakcie z Bissière'm. Jej obsesyjna przestrzeń obejmuje widza w perspektywnym labiryncie, który swą kompozycją naruszały poczucie równowagi widza, gdyby nie świetlista paleta, która emanuje z owej przestrzeni.

1. Wielkie konstrukcje, 1956
olej/plótno
136×156
Kolekcja prywatna, Paryż

2. Londyn, 1959
olej/plótno
162×146
Kolekcja prywatna, Paryż

3. Miasto twierdza, 1960
olej/plótno
162×146
Kolekcja prywatna, Paryż

4. Sen, 1969
olej/plótno
93×130
Kolekcja prywatna, Paryż

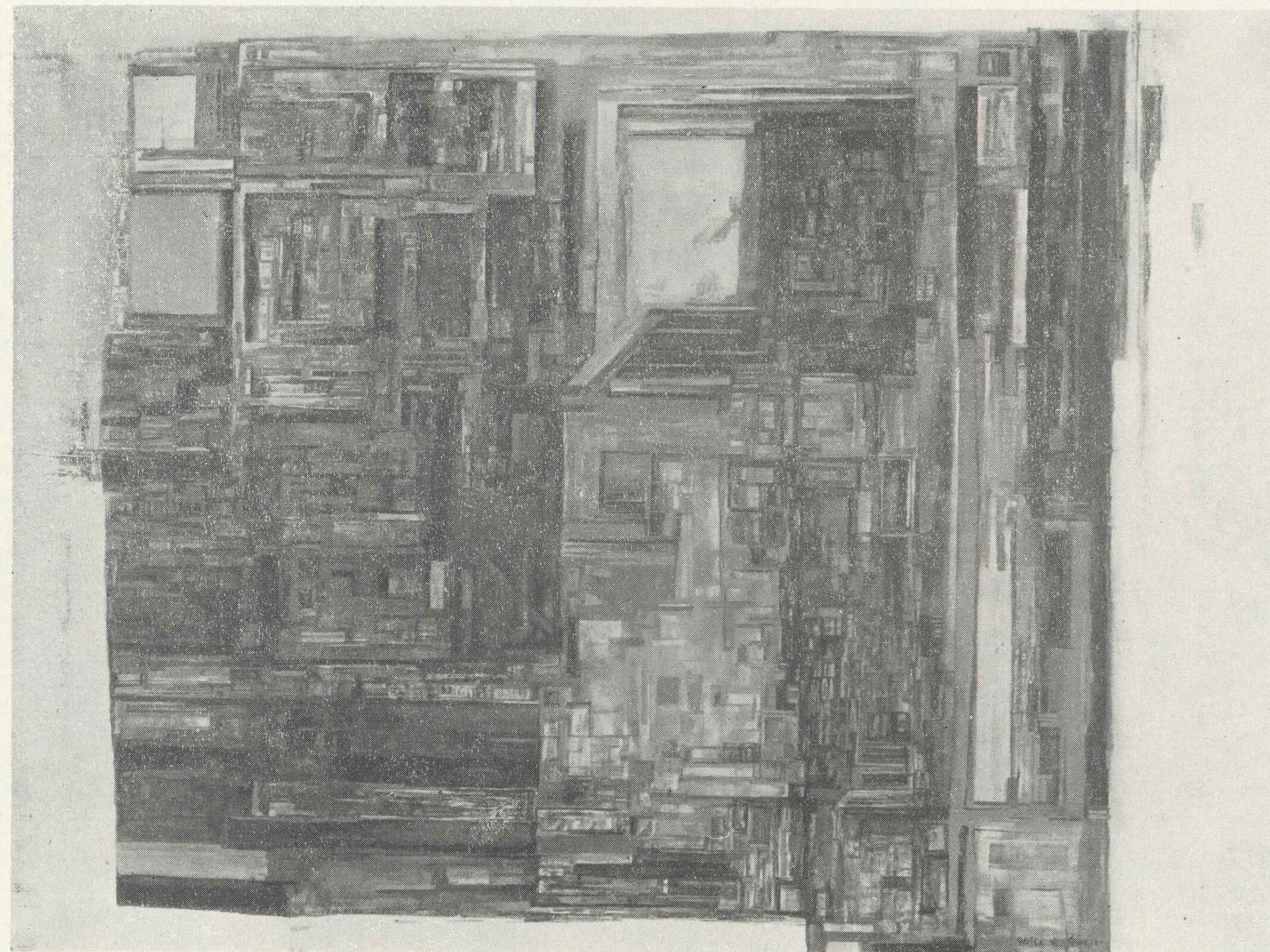
poz. kat. 2

poz. kat. 3

poz. kat. 4

ZAO WOU KI

Urodzony w Pekinie, Zao Wou Ki opuścił Chiny w 1948 r. Jego pierwsze płótna wywodzą się ze wspomnienia Klee, Miró, a także Dubuffeta. Jego wielkie „pejzaże” są odbiciem prawdziwej symbiozy między malarstwem chińskim a abstrakcją pisaną lat pięćdziesiątych. Choć mniej znany Zao Wou Ki jest jedną z najciekawszych postaci tego pokolenia.

1. Hołd Tu Fu'owi, 1956
olej/plótno
195×130
w depozycie w Galerii Francji

2. 13.10.59
olej/plótno
114×146
Kolekcja artysty

3. 20.01.67
olej/plótno
150×162
Kolekcja artysty

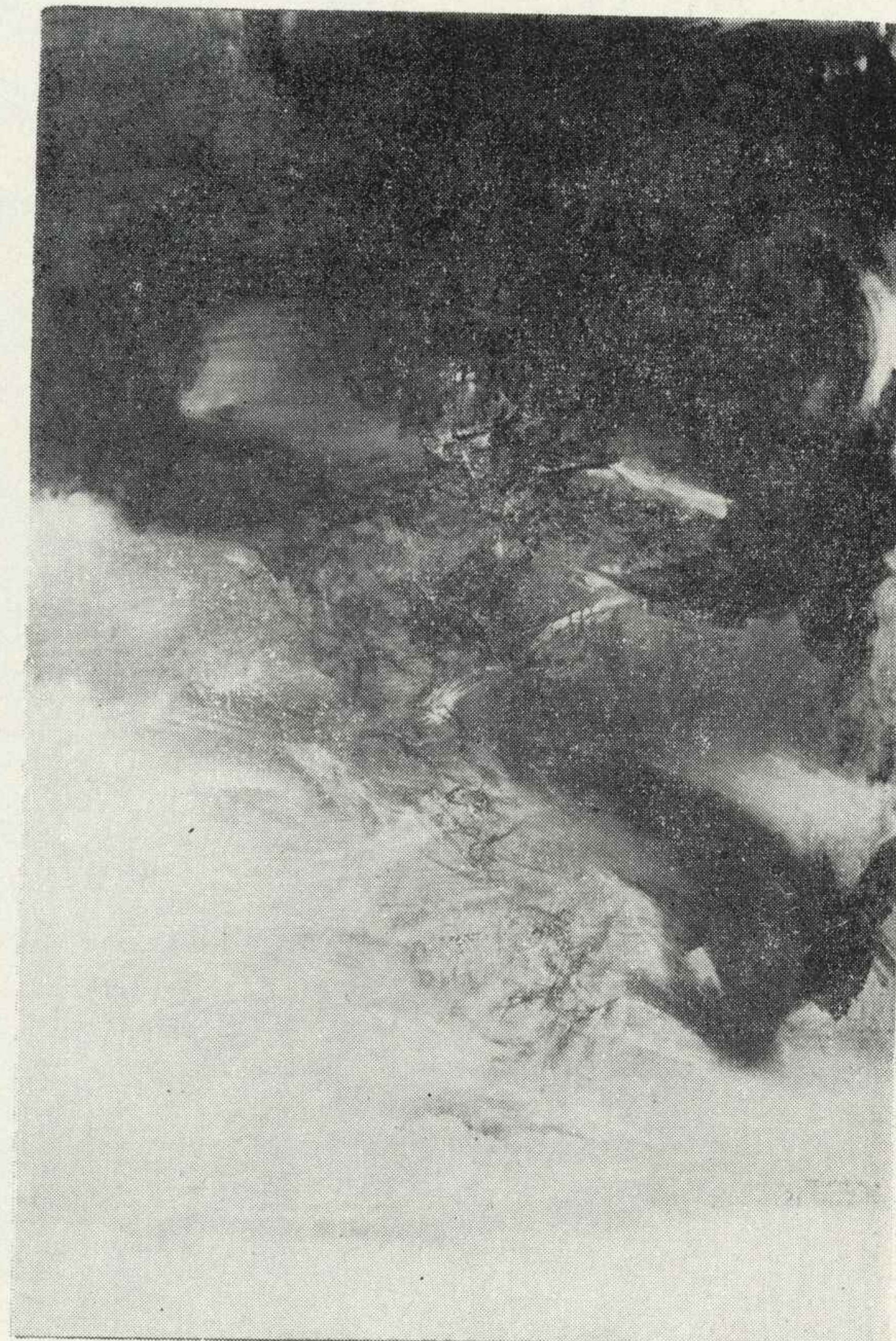
4. 05.09.69
olej/plótno
195×130
Kolekcja artysty

5. 5.09.76
olej/plótno
195×130
Kolekcja artysty

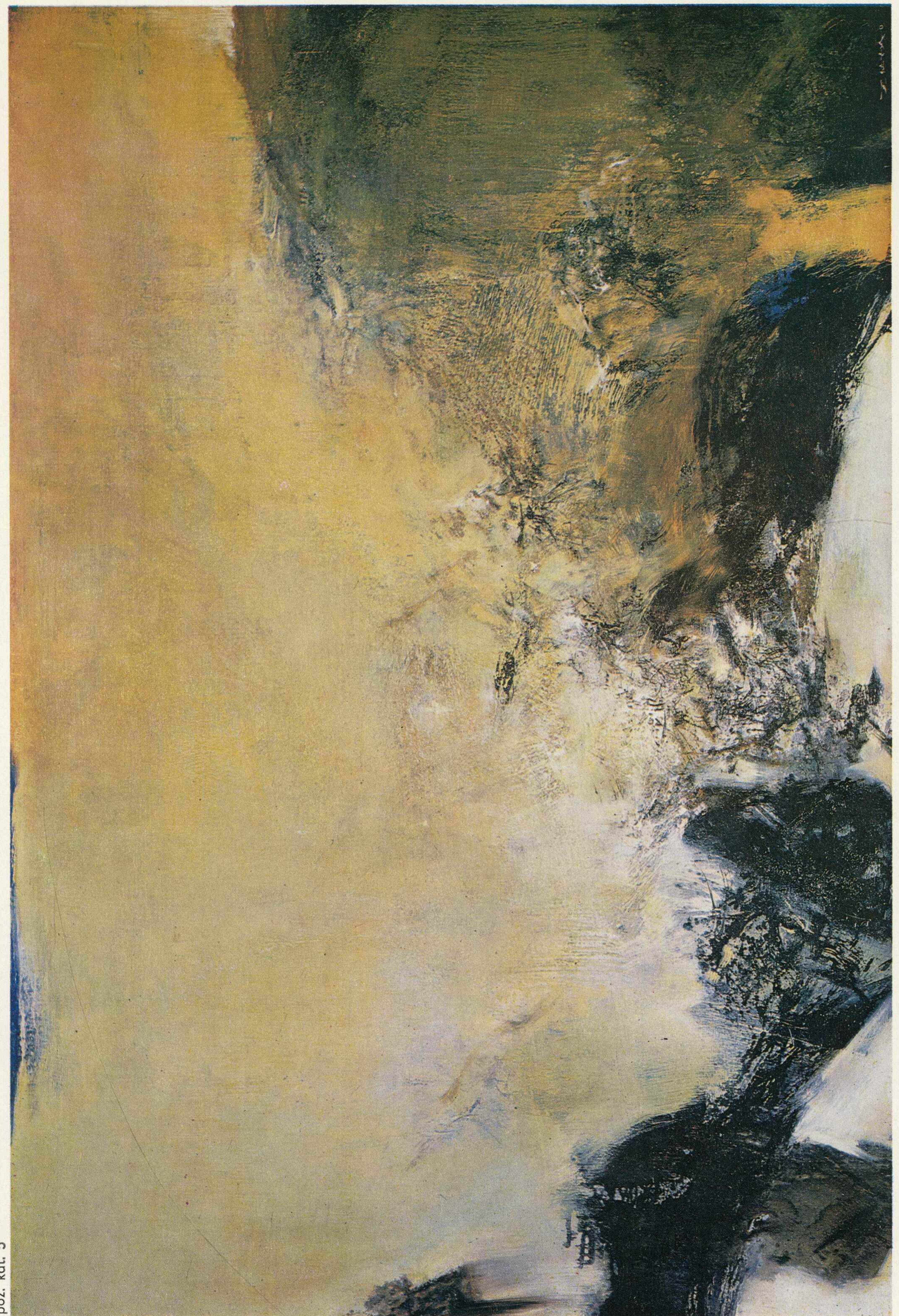
poz. kat. 3

poz. kat. 4

poz. kat. 5

Na okładce i plakacie —
P. Soulages, Malarstwo — 6 listopada 1964

Tłumaczenie z jęz. francuskiego
MICHAŁ MICHAŁAK

Opracowanie graficzne
katalogu i plakatu
ADAM ŁOWCZYCKI

86/79